

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SOBOTA, 5. JULIJ 1952

STEV. 45 (505)

Imperialisti ne bodo iz FLRJ ničesar iztislili

Veličastna manifestacija v Ajdovščini ob peti obletnici priključitve Slovenskega Primorja k matični državi FLR Jugoslaviji

V malem mestecu v Vipavski dolini, v Ajdovščini, je bilo preteklo nedeljo nadvse slavno razpoloženje. V okrašenih Ajdovščini, v morju zelenja, cvetja in zastav so ogromne množice, okoli 30.000 ljudi, proslavile peto obletnico priključitve Primorske k Jugoslaviji. Festival je predstavljal veliko politično in kulturno manifestacijo ljudstva, ki je dolga leta trpelo pod najhujšim italijanskim fašističnim nasiljem, ki pa je ohranilo neokrnjenega svobodoljubnega duha ter graditeljsko voljo, ki se je osvobodila z bojem za ceno krvi in življenja, da si lahko v matični domovini gradi sanjano in lepšo sedanost in bodočnost. Sad težke in krvave borbe so izpolnjene sanje trpečega, zatiranega in izkoriščanega ljudstva Slovenskega Primorja. Ljudstvo Slovenskega Primorja je vztrajno vodilo borbo in ni odnehalo žrtvovati kri in življenje, dokler ni doseglo svoj svetel cilj. Primorski festival pa je bil obenem tudi posrednik glasu vseh tistih Slovencev, ki jim še danes kratijo osnovne narodnostne in človečanske pravice. Tega festiva se je udeležila tudi delegacija koroških Slovencev, da je prisostvovala jubileju zmage Primorskih Slovencev in jim iskreno čestitala.

Že v zgodnjih dopoldanskih urah so se začele zbirati po mestnih ulicah množice ljudi iz vse Primorske in ostalih krajev Slovenije. Razen skupine koroških Slovencev se je festivala udeležilo okoli 1000 tržaških Slovencev, da skupno s svobodnimi slovenskimi brati proslavijo obletnico njihove dokončne osvoboditve.

Na Policah, kakor pravijo, igrišču za mestom, je bilo prizorišče festivala. Okrog 9. ure je začela na ta prostor vreti vsa pisana množica. Na tribuni so se zbrali številni politični predstavniki, med njimi predsednik Gospodarskega sveta Jugoslavije, Boris Kidrič. Na tribuni smo opazili tudi zaslužnega in še v visoki starosti vedno svežega književnika Etbina Kristana.

Ogromno zborovanje je pričel sekretar okrajnega komiteja za okraj Gorica Mirko Remec. Navdušeno je pozdravil Borisa Kidriča, prvega predsednika slovenske vlade, ki je bila proglašena prav na istem mestu. Nadalje je pozdravil predstavnike in delegacije iz Koroške in Trsta. Obvestil je desetisočglave množice, da se maršal Tito zaradi zadržanosti proslave ni mogel osebno udeležiti, zato pa je poslal svojega odposlanca, ki je udeležencem Primorskega festivala prinesel pismene pozdrave. Sekretar okrajnega komiteja je pismo prebral in zbrana množica je besede Titovega pisma navdušeno pozdravila.

Viharno pozdravljen je nato povzel besedo predsednik Gospodarskega sveta Jugoslavije, Boris Kidrič, ki je uvodoma čestital primorskemu ljudstvu ob njegovem svečanem prazniku in poudaril, da je borba za osvoboditev Primorskega ljudstva uspela predvsem zaradi tega, ker se je to ljudstvo samo zavedalo, da se je treba upreti z orožjem v rokah krvavega fašističnemu in okupatorjevemu nasilju. To ljudstvo v borbi ni odnehalo, dokler ni zmagalo. To ljudstvo v borbi ni bilo osamljeno, temveč je stalo za njim vse slovensko in vse jugoslovansko ljudstvo. Nato je govornik opozoril na sile, ki skušajo bogate sadove težke in krvave osvobodilne borbe Primorcev uničiti. Med viharnim pritrjevanjem množice je tov. Kidrič poudaril, da je jugoslovansko ljudstvo prav tako, kot je šlo za Partijo in tovarišem Titom takrat, ko sta povedla v osvobodilno borbo, tudi sedaj in bo šlo tudi v bodoče v boju proti vsakršnemu pritisku. Imperialisti se motijo, če mislijo, da se da iz Jugoslavije kar koli iztisliti. Med take ljudi spada jo imperialistični krogi v Italiji, ki mislijo, da je sedaj nastopil čas, da lahko to Jugoslavijo ponovno okrnejo. Boris Kidrič je ponovil be-

sede iz pisma maršala Tita, da jugoslovanski narodi ne sovražijo italijanskega naroda. Italijanski narodni manjšini smo dali vse pravice, — je dejal govornik — prav v nasprotju s tistim, kar je z našo manjšino delala Italija in kar dela še danes. Toda to, da imamo mi tak odnos, kar se tiče drugih narodov, to, da mi želimo dobro sosedstvo, to ne pomeni, da smo pripravljeni popuščati ali se pustiti izsiljevati.

Nadalje je Boris Kidrič govoril o notranjih gospodarskih in političnih vprašanjih in poudaril, da ni več daleč čas, ko bo mogoče življenje delovnega ljudstva Jugoslavije občutno izboljšati.

Zborovalci so poslali maršalu Titu pristrčno pismo, prav tako pa tudi pozdravno pismo ministru Kardelju.

V nadaljevanju festivala so peli združeni

primorski pevski zbori, skupno okrog 800 pevcev, in združeni pionirski zbori, okrog 900 pevcev. Združeni primorski pevski zbori so nastopili pod vodstvom profesorja Fona, pionirski pa pod vodstvom profesorja Mihelčiča. Nato je nastopila pevska skupina koroških Slovencev, pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva iz Hodiš, pod vodstvom Foltija Pavliča, ki je žel enak navdušeno odobravanje. Nastopil je nadalje partizanski pevski zbor „Srečko Kosovel“, tudi toplo pozdravljen od množice.

Popoldne se je spored nadaljeval s šahovskim turnirjem, motordirkami, lepo telovadno prireditvijo z več tisoč telovadci iz Primorske in telovadci JLA. Po končanih nastopih in tekmovanjih, ki jih je bilo poleg naštetih še cela vrsta, se je veličastni primorski praznik končal z veselimi ljudskim rajanjem.

Nesramna diskriminacija slovenskega jezika v Trstu

Že na prvi seji novoizvoljenega tržaškega občinskega sveta so predstavniki italijanskih strank pokazali svoj obraz, ki se ne razlikuje mnogo od fašističnega. Ti agenti novega rimskega imperializma v Trstu so znova dali duška svojemu sovraštvu do vsega, kar je v anglo-ameriški coni Trsta in v mestu samem slovenskega.

Ko sta slovenska občinska svetnika dr. Dekleva in dr. Agneletto hotela govoriti v materinem jeziku, ki ga po italijanskih statistikah govori 50.000 Tržčanov (v resnici pa še mnogo več), je v dvorani občinskega sveta nastalo zverinsko divjanje in kričanje neofašističnih in ostalih iredentističnih občinskih svetnikov. „Ne razumem tega jezika“ — je kričal demokristjanski župan Bartoli, za njim pa so zatulili vsi njegovi pobožni pajdaši, člani stranke, ki je v volilni kampanji v slovenskiščini vabila preko tržaške radio-postaje, naj glasujejo zanj. In kakor po navadi pri protislovenskih nastopih so se tudi tokrat demokristjanom in fašistom ter njihovim podrepni-

kom pridružili Vidalijevi kominformisti.

Slovenske besede dr. Dekleve in dr. Agneleta so zamrle v divjanju pobesnelih in histeričnih občinskih svetnikov italijanske iredente. Oba sta bila prisiljena, da nadaljujeta svoja govora v italijanščini, da sta sploh lahko povedala svoje. To je bila v zadnjem času ena izmed najočitnejših kršitev osnovnih pravic slovenskega naroda v Trstu.

Omenimo naj še drugi primer najnovejše diskriminacije slovenskega jezika. Lepaki z reklamo za ogled takozvanega „Evropskega vlaka“, ki se trenutno nahaja v Trstu, so nosili italijanski in slovenski napis. To italijanskim šovinistom očitno ni šlo v račun, zato so prisilili vodstvo MSA (ki prireja ogled „Evropskega vlaka“), in le-to se jim je uklonilo, da aje moral biti preplepen slovenski napis z italijanskim. Torej niti kot napis na reklamnih lepkih ne trpijo več slovenskega jezika poleg italijanskega, — in to naj bi bilo „mednarodno sodelovanje“, kateremu naj služi ta „Evropski vlak“?

Za Achesonom Trygve Lie na Dunaju

Visoki obiski na Dunaju si kar eden drugemu podajajo kljuko vrat. Komaj se je poslovil ameriški zunanji minister Acheson in se podal po zračni poti v Brasilijo, Dunajčani že lahko pozdravijo v svoji sredi generalnega tajnika Organizacije združenih narodov, Trygve Liea. V sredo zvečer je pristalo na letališču v Švehatu blizu Dunaja posebno letalo Združenih narodov (prvo tako, ki je prišlo v Avstrijo), iz katerega so izstopili Trygve Lie ter njegova spremljevalca, šef osrednjega protokola Združenih narodov, Pear de Meulle-Meester in generalni ravnatelj pravnega oddelka OZN prof. dr. A. Feller.

Na letališču je goste pozdravil v imenu avstrijske vlade zunanji minister Gruber, ki je nato spremil skupno z norveškimi poslankom na Dunaju Peter Martin Ankerom Trygve Liea v mesto. Nekim novinarjem, ki so ga takoj oblegali, je izjavil, da se veseli, da ima možnost spoznati Dunaj in zvezno republiko Avstrijo, češ da je že leta upal na možnost uradnega obiska v tej deželi. Kot socialist je Trygve Lie po svoji lastni izjavi že po prvi svetovni vojni imel veze s tedanjo avstrijsko socialdemokracijo.

V četrtek popoldne je Trygve Lie imel tiskovno konferenco z domačimi in inozemskimi, na Dunaju akreditiranimi žurnalisti, med tem ko je včeraj obiskal Zveznega prezidenta Körnerja, zveznega kanclerja Figla, vicekan-

lerja Schärfa, zunanjega ministra Gruberja in predsednika avstrijskega parlamenta Kuntschaka ter nato prisostvoval seji parlamenta.

Glede Nemčije še vedno samo menjavajo note

Odgovor na zadnjo sovjetsko noto glede vprašanja združitve obeh Nemčij in izvedbe splošnih volitev po celi Nemčiji, ki so ga v bistvu sklenili zunanji ministri treh zapadnih veselil že pretekli teden na svojem zasedanju v Londonu in o katerem je Acheson v Berlinu izjavil, da ga je treba samo še nekoliko „izpiliti“, ko je predajal njegovo besedilo državnemu tajniku zapadno-nemškega zunanjega ministrstva prof. Hallssteinu, bodo po vesteh, ki prihajajo iz Pariza, verjetno še te dni izročili sovjetski vladi.

V svojem odgovoru zapadne sile vabijo Moskvo, da se udeleži konference štirih, na kateri naj bi razpravljali o sestavi neodvisne komisije, ki bi imela nalogo proučiti možnosti za izvedbo volitev v vsej Nemčiji. Po mnenju zapadnih sil morajo omenjeno komisijo sestavljati poleg zastopnikov štirih veselil tudi zastopniki drugih držav. Komisija bi morala biti popolnoma neodvisna in imeti prost dostop povsod v Zapadni in Vzhodni Nemčiji.

Solsko vprašanje je od vsega početka bistveno vprašanje naše nacionalne borbe. In to je ostalo tudi še danes!

Ko rešujejo naše šolsko vprašanje

Visoka gospoda! Danes govorim v imenu naroda, katerega je na smrt obsodila tista ustanova, ki je življenje ljudstva. To je šola — in prebivalstvo, v čigar imenu govorim, so koroški Slovenci! (France Grafenauer 22. VI. 1908 v dunajskem državnem zboru).

Borba za pravo ljudsko šolo je v resnici borba za življenje ljudstva. Tega nihče ne občuti tako kakor mi koroški Slovenci. Odkar so uvedli šolsko obveznost na Koroškem, posebno pa po letu uvedbe zloglasne utrakvistične šole se ponavlja stara pesem brez prestanka: koroška šola je postala najbolj uspešna potujčevalnica slovenske mladine, koroško učitelstvo pa predstraža nemškega imperializma. To so zgodovinska dejstva, ki jih nočemo dalje razkladati. Zato je šolsko vprašanje od vsega početka bistveno vprašanje naše nacionalne borbe. In to je ostalo tudi še danes!

Po zlomu nacizma v razburkanih dneh je ravnatelj deželnih uradov dr. Karl Newole 20. XI. 1945 v „Steirische Zeitung“ pod naslovom „Kärntnerfragen“ zapisal: „Ureditev šolskega vprašanja na Koroškem pokazuje smer“ (reševanja manjšinskih vprašanj). To isto misel so izražali potem tudi razni avstrijski politiki, predvsem tudi avstrijski zunanji minister dr. Gruber ob londonskih pogajanjih, Koroški Slovenci smo od začetka upravičeno skeptično gledali na to uredbo in v resnici je bila SPZ prisiljena, da je že ob koncu prvega šolskega leta v protestu na ministrstvo za pouk ugotovila: „Solske razmere, ki vladajo na južnem Koroškem, kričeče nasprotujejo besedilu in duhu šolske uredbe, ki jo je koroška deželna vlada odobrila s soglasnim sklepom 31. X. 1945.“ Ministrstvo je na ta protest odgovorilo 13. I. 1947 z naslednjo ugotovitvijo: „Glavni vzrok vseh težkoč pri izvedbi imenovane uredbe je pomanjkanje učiteljev z odgovarjajočim znanjem slovenskega jezika. To pa je posledica nacionalsocialistične šolske politike na Koroškem in jo je mogoče le postopoma premagati.“ Koliko se je od tedaj spremenilo na boljše? Kakšno je bilo to postopno premagovanje žalostnih posledic šolske politike na Koroškem? Tedaj je bilo na našem ozemlju 150 šol s skupno 317 razredi. Na teh šolah je poučevalo 280 učiteljev, od katerih jih je imelo 33 usposobljenostni izpit za nemški in slovenski jezik, 73 zrelostni izpit za nemški in slovenski jezik, 71 zrelostni izpit za nemški jezik z znanjem slovensčine brez izpita, 103 pa jih sploh ni znalo slovenski. Danes pa imamo 107 šol s 399 razredi. Učitelj pa je danes na teh šolah zaposlenih 399, od katerih je usposobljenih za pouk slovensčine 42, zrelostni izpit za oba jezika jih ima 169, brez izpita z malim znanjem slovensčine jih je 63, 119 pa jih sploh ne zna slovenski. Iz tega vidimo, da se je spremenilo na boljše le število učiteljev z zrelostnim izpitom iz slovensčine, da pa je na drugi strani prav tako naraslo število razredov. Kakor je to po eni strani razveseljivo, je po drugi strani žalostno, če pomislimo, da se veliko število teh novodošlih učiteljev z zrelostnim izpitom iz slovensčine rekrutira iz bivših nacistov, ki leta 1946 niso smeli poučevati. Praktično to pomeni, da so se na naše ozemlje vrnil nekdanji germanizatorji naše mladine in so torej številke, ki kažejo na boljše, le pesek v oči javnosti.

Brez dvoma je nova šolska uredba kljub številnim nejasnostim in pomanjkljivostim boljša od nekdanje utrakvistične uredbe, toda slej ko prej velja, da je učitelj tisti, ki uredbo izvaja ali pa je ne izvaja. In v tem oziru se je zelo malo spremenilo! Nasprotno imamo vtis, da se je poslabšalo. Vedno več je namreč tudi učiteljev na našem ozemlju, ki so iniciatorji gonje proti zadnjim ostanikom slovensčine, ki se upajo javno nastopiti proti izvajanju uredbe o dvojezičnem šolstvu. Zborova-

nje učiteljev z dvojezičnega ozemlja, ki ga je 19. VI. sklical učiteljski sindikat v Beljaku, je najboljši dokaz za to. Ko je na tem zborovanju referent Rainer iz Celovca postavil, da imajo pravico do doklade za pouk slovenščine le učitelji s potrebnimi izpiti in je pri tem ugotavljal, da nekateri učitelji sicer radevoljno jemljejo doklade, da pa se nikakor ne potrudijo, da bi doklade tudi v resnici zaslužili, so se takoj oglasili razni bivši Ortsgruppenleiterji in Blutordensträgerji, ki danes sedijo spet na vodilnih nadučiteljskih mestih. Nezaslišane provokacije si je dovolil nadučitelj Zedlacher iz Skočidola, ki je našemu ljudstvu dobro znan iz njegovega delovanja okoli Božjega groba in v St. Petru na Vašinjah, o čemur bi lahko napisali poseben članek. Zelo nesramen je bil njegov napad na učitelje, ki prihajajo „aus dem Lande, wo die Südfürchte wachsen“. Jasno, da se je obregnil tudi ob OF oziroma DF, ker žigosa nedostatke dvojezičnega pouka. Ker sam nima izpita iz slovenščine, je zastopal mnenje, da v šoli vendar ne gre za pouk jezika, temveč za „heimatreu“ vzgojo in s tem jasno povedal, da smatra tudi doklado v nekdanjem smislu kot doklado za uspehe pri germanizaciji. V tem izvajanju ga je podprl tudi nadučitelj Treibar iz St. Ilja, ki je dejal: „Wir sind doch keine Sprachlehrer“ in to svojo duhovitost potem še utemeljeval. Tudi on, kakor izgleda, še ni pozabil časa, ko so pod njegovim paševanjem v funkciji Ortsgruppenleiterja izseljevali slovenske družine v Ledincih. Njima so se priključili tudi še nadučitelj iz Marije na Zilji in drugi, ki se vedno bolj upajo z resnično barvo na dan. Resnici na ljubo je treba sicer ugotoviti, da večina navzočih ni odobraval teh hujšakčev. Značilno pa je, da so se ti hujšakči pri svojih izpadih sklicevali tudi na nadzornike, ki so baje njihovega mnenja in hkrati očitno nedisciplinirano izpadali proti nadzorniku za dvojezično šolstvo. To nikakor ni čudno, če pomislimo, da nekateri okrajni šolski nadzorniki na našem ozemlju v nasprotju s predpisanim uredbe ne samo ne razumejo slovenskega jezika, temveč tudi drugače kažejo naravnost neodgovorno brezbržnost za napredovanje v slovenskem učnem jeziku in da vprašanje kompetence nadzornika za dvojezično šolstvo še vedno ni rešeno. Ali je morda tu treba iskati vzroke, zakaj oblast ne reši tega vprašanja!

Prav učiteljska zborovanja v Beljaku in drugod so kričeči primeri in nakazujejo smer, kam vodi hujškanje s tako imenovano pravico staršev. To ni smer za reševanje narodnostnega vprašanja, temveč je smer za obnove stare politike izrabljanja šolstva v raznarodovalne namene. Zato gledamo slej ko prej rešitev šolskega vprašanja v rešitvi učiteljskega vprašanja in šele v drugi vrsti je važna uredba. Tudi najboljša uredba namreč vedno ostane mrtva, če ji učitelj ne da pravega življenja. Prav zato je ostala rešitev naših šolskih zahtev do danes v nasprotju z vsemi vzgojnimi in demokratičnimi načeli. Učiteljsvo na Koroškem naše mladine ni utrjevalo v spoštovanju do lastnega naroda, do njegovega jezika in kulture. Ravno nasprotno. Načrtno je trgalo vse vezi do vsakemu človeku svete rodne in jezikovne skupnosti. S tem je slovenskemu človeku na Koroškem odvzela usposobljenost za splošno izobrazbo, za vzgojo lastnega izobraženstva in s tem za kulturno in gospodarsko napredovanje.

Pomanjkanje lastnega sposobnega izobraženstva, učiteljev, uradnikov in svobodnih poklicev, je desetletja na široko odpiralo vrata načrtni germanizaciji našega ljudstva. Zato je veljala in velja slej ko prej skrb našega ljudstva vzgoji lastnega izobraženstva; zato je bila in je naša zahteva slej ko prej po slovenski srednji šoli v Celovcu. Tega se naj zavedajo odločilni krogi, ko se prav te dni na Dunaju posvetujejo o rešitvi našega šolskega vprašanja. V duhu prijateljskega sodelovanja je zadovoljiva rešitev le v uresničitvi slovenske srednje šole, ki nam bo dala izobraženca, predvsem učitelje, ki bodo zmogni in voljni mrtvi uredbi dati potrebnega pravega duha. Ni pa pot do zadovoljive rešitve v odstranitvi ali spremembi dosedanje uredbe s sklicevanjem na „pravico staršev“, ki v naših razmerah prav po zaslugi krivične šolske vzgoje ni niti ne more biti demokratično načelo! In ne more biti pot do zadovoljive rešitve niti ne v skrčenju števila občin, v katerih mora biti po uredbi za dvojezično šolstvo dvojezični pouk, na podlagi rezultatov zadnjega ljudskega štetja, ker smo od vsega početka ugotovili, da tega štetja, v kolikor se nanaša na narodno pripadnost oz. kakršnih koli podobnih zaključkov iz tega štetja nikdar ne moremo priznati. Tudi to naj pomislijo odločilni činitelji, ki za

Italijanski politični svetovalec za Trst imenovan

Rim in tržaška iredenta sta si v laseh zaradi novih funkcij na osnovi londonskih sklepov

Bivši italijanski konzul v New Yorku Aldo Mario Mazio je imenovan za italijanskega političnega svetovalca v Trstu. To imenovanje je posledica londonskega sporazuma, po katerem je bila navzlic določbam mirovne pogodbe dogovorjena večja udeležba Italije v upravi angloameriške cone STO.

To pa nikakor ni prav tržaškim iredentistom, ki nasprotujejo rimskim birokratom, ker bi sami v Trstu hoteli priti čim više na oblast. Londonski sklepi namreč predvidevajo, da bodo 15. t. m. rimski funkcionarji nastopili svoje nove službe.

Prejšnjo nedeljo je baje bil v Vidmu nek sestanek rimskih in tržaških zastopnikov, na katerem je bilo, kakor pravi tozadevno poročilo, največ govora o izbiri osebnosti, ki bodo zavzele mesto dosedanjega ravnatelja za civilne zadeve, ameriškega generala Whitelawa, in mesto šefa tako imenovanega direktorija oddelka za notranje zadeve, na katerem je še vedno od iredentistov in fašistov osvojevali polk. Foden, kateri je dejansko sedaj po odhodu gen. Whitelawa tudi generalni ravnatelj za civilne zadeve.

Tretja osebnost, o kateri so razpravljali na videmskem sestanku, pa je oseba, ki naj postane politični svetovalec, ki bo dodeljen neposredno vrhovnemu poveljniku cone A gen. Wintertonu poleg že obstoječih političnih svetovalcev ZDA in Velike Britanije. Po omenjenem poročilu bo moral ta svetovalec upoštevati „skupno diplomatično akcijo v interesu Trsta in rimske vlade.“

V dobro obveščenihih krogih ta sestanek komentirajo s precejšnjim zanimanjem. Pravijo namreč, da gre za precej globoka nasprotja, ki vladajo glede imenovanja teh treh, vsega skupaj za enaindvajsetih italijanskih funkcionarjev, ki jih predvidevajo londonski sklepi in okviru zvezne vojaške uprave med rimsko vlado in tržaškimi iredentističnimi prvaki, predvsem demokristjanskimi in liberalnimi. Pri tem poudarjajo, da razen nekega zakotnega tržaškega lista ni nihče objavil, da je na eni izmed svojih zadnjih sej rimska vlada že imenovala člana italijanskega konzulata v New Yorku, Mazio, za političnega svetovalca pri gen. Wintertonu v Trstu. Zdi se, da je bilo to imenovanje izvršeno proti volji tržaških organizatorjev marčnih fašističnih izgrediv,

med njimi župana Bartolija in škofa Santina, ki so baje zahtevali, naj bi postal italijanski politični svetovalec neki tržaški iredentistični prvak. Pri tem so omenjali ime voditelja italijanske liberalne stranke v Trstu in predsednika Tržaškega Lloyd odv. Bruna Fortija. De Gasperi pa bi na tem mestu bolj želel admiralu De Courtena, znanega iz prve svetovne vojne, ki bi kot tak imel večjo avtoriteto kot bivši vojak spricho vojaka gen. Winterton. De Gasperi je glede političnega svetovalca zavzel „srednjo pot“ v tem družinskem tržaško-rimskem sporu italijanskih imperialističnih mešetarjev. Zato je tudi verjetno, da so na videmskem sestanku v večji meri razpravljali o nasledniku gen. Witelawa in polk. Fodena. Pri tem je gotovo, da so tržaški iredentisti zagovarjali, da morata biti vsaj ta dva tržaška iredentista. Njihov argument je baje poudarjanje, da bi rimski birokrati samo opravili nasprotniške argumente.

Vzroki odpora proti rimskim namenom pošiljanja uradnikov iz rimskega ministrstva za zunanje zadeve v Trst pa so bolj globoki. Tržaški iredentisti so bolj lakomni oblasti kot mislijo v Rimu. Njim ne zadostuje, da imajo v rokah občino in cono ter tako imenovano pokrajino, temveč bi hoteli tudi del vrhovne oblasti. Njihov človek, pa čeprav bi bil pripadnik demokristjanske stranke, ne bi bil človek Rima, ki bi jih morda večkrat sprivil v položaj, da ne bi mogli počenjati samovoljno vse tisto, kar imajo v svojih načrtih, zlasti glede osbnih profitov, zaradi katerih je verjetno ves spor z Rimom tudi nastal.

V političnih krogih Rima z zadovoljstvom ugotavljajo tudi dejstvo, da je gen. Winterton na sobotni otvoritvi tržaškega velesojma javno že vnaprej pozdravil rimske izmešetarjene funkcionarje, pozval Tržačane na sodelovanje in svoje sodelovanje z Rimljani svečano obljubil.

Zdi se, da De Gasperi še vedno ni dokončno na čistem glede osebnosti, ki naj jih imenuje na v Londonu izmešetarjena mesta pri zvezni vojaški upravi. Nobenega dvoma pa ni, da igrajo pri tem zelo važno vlogo ključni položaji v vodstvu velikih italijanskih gospodarskih organizacij, ki ne nosijo samo čast in oblast, ampak imajo v svojih rokah kapital.

Schuman propagira Panevropo

Francoski zunanji minister Robert Schuman je na nedavni tiskovni konferenci orisal pobudo francoske vlade, ki se nanaša na ustanovitev evropske politične oblasti in ki bo predložena na prihodnji konferenci „šestih“ držav, ki snujejo evropsko skupnost.

Francoski vladi, je dejal Schuman, ni na tem, da bi bila takoj sklicana evropska ustanovna skupščina, ki bi imela odločujočo oblast. Do tega bi namreč lahko prišlo šele potem, ko bi zadevni parlamenti pristali na prenos suverenosti. Proučitev načrta pa bi lahko bila poverjena omenjenim šestim državam. Nato je Schuman pripomnil, da se francoski načrt ujema s stališčem angleške vlade, ki teži za tesno povezavo evropskega sveta in ostalih evropskih skupnosti.

Potem ko je poudaril namen francoske vlade, da bi se skupščina ne omejila na šest držav premogovne in jeklarske skupnosti, je Schuman dodal: „Naš namen je, razširiti osnovo te evropske politične skupnosti tako z dokončnimi pristopi, kakor tudi v obliki združenj, za katere bi bile določene posebne vezi.“ Minister je ugotovil, da bi v taki obliki lahko pristopila k skupnosti tudi Anglija.

zaprtni vrati kuhajo podobne koalicijske načrte, če mislijo v duhu prijateljskega sodelovanja v resnici zadovoljivo rešiti naše šolsko, to je — naše življenjsko vprašanje. Barantanja z nami nikdar ne bomo priznali! Pri vsej številni zmešnjavi v statistiki ljudskega štetja je namreč zanimivo dejstvo, da je od približno 12.500 otrok, ki obiskujejo dvojezične šole, celo po uradni statistiki 6294 slovensko-nemških odnosno nemško-slovenskih! V ostalem pa mislimo, da je treba pri reševanju vprašanj, ki se tičejo predvsem nas, vprašati vsaj malo tudi naš! Le tako pojmuje reševanje manjšinskih vprašanj v duhu prijateljskega sodelovanja!

Naknadno je Schuman opozoril, da je 38. člen sporazuma o evropski obrambni skupnosti predvideval tudi proučitev načrta, nanašajočega se na ustanovitev evropske politične oblasti. Ta naj bi bila ustanovljena po ratificiranju pogodbe evropske skupnosti in prav zato, ker do te ratifikacije ne more priti takoj, predlaga francoska vlada proučitev že omenjenega načrta s pomočjo premogovne in jeklarske skupnosti.

Končno je Schuman potrdil, da bo Francija predlagala kot sedež te visoke evropske oblasti Strassburg, ki naj bi bili obenem sedež skupščine in ministrskega odbora premogovne in jeklarske skupnosti.

Pacifiški pakt pripravljajo

Predstavniki ameriške, avstralske in novozelandske vlade bodo imeli v začetku avgusta sestanek v Honolulu, na katerem bodo razpravljali o osnutku načrta za strateško obrambo na področju Pacifika in Azije, nekako po vzorcu Severno-atlantskega pakta. Iz diplomatskih krogov se je izvedelo, da bodo na tem sestanku analizirali sposobnost treh sil in njihovih zaveznikov, da se zoperstavijo morebitnemu sovjetskemu napadu. Isti krogi pričakujejo, da bodo na tem sestanku razpravljali tudi o drugih problemih, ki se tičejo Pacifika in Azije.

Pol milijona ljudi na prisilnem delu

Vlada ZDA je predložila komisiji OZN za prisilno delo dokumente o prisilnem delu v Sovjetski zvezi. To je izjavil ameriški delegat v OZN Walter Katzing. Po ameriških dokumentih, ki so jih dali na razpolago večidel nemški vojni ujetniki, izpuščeni leta 1950, je v sovjetskih taboriščih na prisilnem delu najmanj pol milijona ljudi.

PO ŠIRNEM SVETU

Oslo. — Vrhovni poveljnik sil severno-atlantskega pakta general Ridgway je začetkom tedna prispel za dva dni v Oslo. Imel je sestanek z norveškimi vojaškimi funkcionarji, ki so mu pojasnili sedanje stanje norveške obrambe in program njene okrepitve do 1954. leta.

Berlin. — Sovjetske čete so v Stackenu na meji med zapadnim Berlinom in sovjetskim delom Berlina prijele dva britanska vojaka. Odpeljale so ju v vzhodni del mesta.

Montevideo. — ZDA in Urugvaj so podpisali sporazum o skupni obrambi. ZDA so podpisale podobne sporazume tudi z drugimi državami Latinske Amerike. Pričakujejo, da bo ta sporazum med rafikacijo v urugvajskem kongresu naletel na ostro opozicijo skrajnih nacionalističnih poslancev ter poslancev KP Urugvaja.

Bistrica v Rožu. Šolarji osnovne šole na Bistrici so preteklo sredo pri preiskavanju krompirišč našli na nekem polju dva krompirjeva hrošča, na nekem drugem pa okoli 150 ličink.

Sovjetska zveza - imperialistična sila na Donavi

V Galacu se je v torek končalo šesto zasedanje donavske komisije. Na zadnji seji je večina sprejela resolucijo, na podlagi katere se razprava o jugoslovanskem predlogu za revizijo statuta in poslovnika donavske komisije odlaga na eno od prihodnjih zasedanj. Jugoslovanski delegat Djurič je ostro obsodil ta manevar kominformističnih držav in zahteval, da se jugoslovanski predlog postavi vsaj na dnevni red prihodnjega zasedanja, ki bo 15. decembra letos. Toda večina je tudi ta predlog odklonila. S tem so SZ in satelitske države, ki niso mogle dokončno odbiti upravičenega jugoslovanskega predloga, omogočile, da se razprava o jugoslovanskem predlogu odloži za nedoločen čas in da se revizija poslovnika ne izvrši pred prihodnjim zasedanjem; na katerem bodo volitve predsednika, podpredsednika in tajnika donavske komisije.

S tem manevrom je sovjetski večini uspelo, da bodo volitve po dosedanjem poslovniku, kar bo omogočilo sovjetsko dominacijo za nadaljnja tri leta. Pred zaključitvijo se je jugoslovanski delegat izjavil, da se Jugoslavija ne more sprijazniti z dejstvom, da bi se volitve izvedle po dosedanjem poslovniku, po katerem ostane Jugoslavija še nadalje na podrejenem položaju.

„Donavska komisija ni samo stvar obrežnih držav — je izjavil jugoslovanski delegat Djurič — temveč mednarodna organizacija, za katero se zanima javnost vsega sveta. Jugoslovanska delegacija vztraja na tem, da se vzpostavi enakopravnost in da se vnesejo v donavsko komisijo demokratična načela.“

Pod naslovom „Manevar v Galacu“ ugotavlja „Borba“, da je dosedanje zasedanje donavske komisije jasno pokazalo, da želi SZ zadržati čim dalje privilegirani položaj imperialistične sile na Donavi in da hoče razpravljati samo na podlagi tistega, kar odgovarja njenim hegemonističnim silam.

Bratec si med seboj pomagajo

Vedno spet se pokaže navidezno nemogoče, v resnici pa zelo ozko prijateljstvo med kominformistično KPÖ in KLS-om. Ne samo, da drug drugega ne napadeta v listih in sta si v pisanju proti novi ureditvi v Jugoslaviji silo podobna, „krščanski“ Tednik tudi ne vidi nikdar preganjanja krščanstva v kominformističnih deželah, temveč obstoja to „preganjanje“ edino le v Jugoslaviji! V tem pa se vidi, kaj sicer zelo različne bratce družijo: nespravljivo sovraštvo do nove Jugoslavije!

Kdor ne veruje, naj se zamisli o naslednjih dejstvih: nas „komuniste“ je KPÖ vrgla iz svoje tiskarne, da bi nam onemogočila tisk. K Tedniku pa je šel stavec KPÖ-jevskega lista prvi dan, ko so ga začeli štaviti v Mohorjevi. Skupno so potem z odtegnitvijo obeh stavecev poskusili zadati Vestniku zadnji udarec. Sedaj pa je KPÖ dala Tednikarjem še svoj tiskarski stroj, da bo ja sigurno služil še nadalje blatenju nove Jugoslavije in njegovega vodstva. Da, če gre za sovražnika, niso važna načela — glavno je, da se dobi čim. Smoter posvečuje sredstva!

BRATKO KREFT:

Balada o trenutku

Smeh, Godba, Ples, Petje.
Krik in vik! Vsevprek. Veselje. Prešernost.
Uživanje.
Zunaj pa dež, veter in mraz.
Vse žari, vse kipi v svitu rdečih električnih žarnic. Oficirji slave republiko, slave svojo slavo in srečo v baru. Dolga miza jih je. Iz vseh vetrov so se znašli, zakaj Avstrija je propadla in oni slave njen propad in pijo na zdravje republike. V baru na Dunaju, kjer je še nedavno stoloval Habsburžan. (Dvorne kočije, španski lakaji, helebarde, bleščéči gumbi in lakasti škornji.)
Cesar je pobegnil, odpovedal se je prestolu in gospodje oficirji so prisegli na republiko. Skrajni čas je že bil, da je izginil. Vse bi propadlo! meni stotnik Auer in poškilil na mladega majorja Krafta.
Vsi razven njega so bili etapni častniki, vedno blizu štabov in v vojnih kvartirjih. Marsikaj so izvedeli in slutili bolj in prej, kakor oni, ki so stali na fronti v ognju. Zato so se pripravljali, preustrojali za vsakršne vsakovršnosti novega režima. Pripravljali so se in vzdržali. „Oficir je oficir, če ga postaviš sem ali tje. Brez ideje!“ se je tolažil polkovnik Krutinsky.

Ne.
Major Kraft, mlad, tako rekoč že od otroških let vojak, se je boril na fronti. Vse za vero, dom, cesarja. Boril se je kot malokdo. Sin uboge uradniške vdove, ki je imel srečo, da so ga brezplačno vzeli v kadetnico, je sprejel idejo cesarstva, vere in domovine v pomladansko polje svoje duše — in v njem je vzbrstelo čisto vse požrtvovalno hotenje. Čast in zvestoba sta mu bili nad vse. Preko teh plotov ni mogel pogledati nikoli. Bil je že od desetega leta obrobjen s trdim ovratnikom vojaške surke. Kakor konj s plašnicami, da ne vidi ne desno ne levo, le predse.
Ves je bil v tem. Še ženske ga niso zmotile. Zato pa je napredoval do majorja in tudi odlikovan je bil. Večkrat. (Sigmund laudis, velika zlata in tako dalje.)

Nič. Praznota.
Vojaški z republikanskimi znamenji na čeladah, pomilovalni pogledi novo zapriseženih republikanskih častnikov, vse to je oralo vedno večje in globlje brazde v njem.
Obrnil se je na tega in onega. Komaj nekaj kron denarja je še imel. Za smrt preveč, za življenje premalo. Bivši tovariši, ki so imeli srečo in so bili od nove vlade že priznani, so ga pomilovali. Prepozno. Sicer pa: zakaj je bil tako vnet in goreč? Ogenj ni nikoli dober. „Človek mora biti tudi kot cesarist racionalen in ekonomičen!“ je modroval gospod stotnik Auer, ki ga je nekoč zavidal za številna odlikovanja.

„Da, gospod major Kraft!“
Ničesar več ni vpraševal. Prepad se je zagvoznil med prej in sedaj v njegova prsa in jih cepil.
Kam? Nazaj? Naprej?
Ni potil Vse je kakor s snežnimi zameti zaprt. Barikade republike stoje pred njim in on je golorok. Zanj in za vse tiste, ki so se borili z ognjem, z dušo.
Stotnik Auer, poročnik Klein, podpolkovnik Krutinsky — in tako dalje. Ti se niso: Bili so le žolnirji. Vsi so veseli, prešerni nocoj, zakaj v baru so, v tistem baru, kjer so se prej shajali z najvišjimi cesarskimi oficirji. Sedaj so oni gospodje, sedaj so častniki republikanske armade in Vivienne pleše in poje njim.
Vivienne je lepa. Vivienne je strastna. Vivienne je lep kos človeškega, od nature umetniško čudovito izoblikovanega telesa. Kaj zato, če se je prej družila z brigadirjem von Schönherrjem, generalom von Freudom in z nadvojvodi, princji... In tako dalje. Sedaj je republika in gospodje Auer, Klein, Krutinsky so njeni oficirji. Vse staro je propadlo, se v revščini izgubilo. „Tudi Vivienne se je razcesarila in republikanizirala!“ vzklika poročnik Klein.

Vivienne mora živeti. Zato poje republikanem, ki so še nedavno prisegli in peli: „Vse za vero, dom, cesarja!“
Vivienne jih mrzi.
Major Kraft je zašel med veselo druhal. Doma ga čaka mati, joče in je v skrbeh. On pa je šel ponosen kakor vedno v oskrunjeni uniformi v bar, v ta bar, kjer carujejo sedaj novi, republikanski vojščaki. (Stara mrhovina si je oblekla novo obleko.)
Kraft molči in kadi cigareto. Vivienne poje, pleše, njeno telo vabi in vse, kar je moškega, sope v brnenju telesnih motorjev. Vivienne jih je pognala v strašen tek. Le Kraft molči in

kadi cigareto. Zadnjo cigareto kadi in ne misli ničesar več. Konec je spočel sanje. Konec je spočel deželno pokoja in smrti. Živi mrlič. Vijak brez matice, zrakoplov z zlomljenim krmilom. Kam?

In njegove oči so tako lepe in ustnice še tako sveže. Imel je nevesto na Dunaju — pa se je poročila z drugim, ki ni bil na fronti. To je ves njegov ljubezenski doživljaj in Vivienne čuti nedolžno sočnost njegovih ustnic, objem dolgih koščenih rok, ki bi jo lahko stisnile v smrtni, večni objem.

Vsi ga prezirajo.
Posmehujejo se, ker se je boril z ognjem in v njegovem svitu so mu zaslepele oči. Ni videl, ni vedel, kaj se godi okrog njega, kaj se igra na svetovnem odru.

„Slab igralec!“ misli poročnik Klein.
„Tepec!“ meni Krutinsky in se porogljivo smehlja. Kraft pa ne misli ničesar več. Nikogar ni, ki bi mu dal lepo, dobro besedo. Vse se mu le smeje. Vse ga prezira. Vse ga pomiluje... To boli. (Na mater ne misli, ker mater trpi doma kakor on in čaka, čaka... Ali ga bo dočakala?) Kraft je živ mrlič. Okostenel v trdem, časti praznem ovratniku. On se ne more preobleči, on se ne more prepleskati kakor Klein, Auer, Krutinsky.

Na popudranih prsih Vivienne žari rdeča roža — gartroža. Vse misli se poželjivo stegujejo po vrtnici in njenem telesu... Stotnik Auer, pijanec, izvrstni jahač 5. ulanskega polka, divja, kakor da je na dirki s svojim žrebcom Napoleonom.

„Vivienne, daj mi rožo, daj mi rožo, da me uteši...“

Ne samo on, vsi kriče po tej roži, vsi se stegujejo za njenim telesom.

„Kogar ljubiš najbolj, daj mu rožo!“ zacvili v tenorju poročnik Klein, ki po svoji stopnji oficirstva ne upa veliko na zmago.

Vse je trenutek. Roža je trenutek. Vivienne je trenutek. Življenje je v trenutku.

Zato vsi hrepene po roži, po plesu, po Vivienne. Svet se maje v temeljih. Zato vsi križiče in rajajo. Le Kraft molči in kadi. Vivienne ga vidi, Vivienne ga čuti, Vivienne hrepeni. Kraft ne vidi ničesar, Kraft gleda v praznoto pred seboj. Na nikogar ne misli, ker ve, da nikogar ni, ki bi za njega mislil. Za Vivienne ne ve, ker Vivienne poje in pleše republikanskim prepleskanem.

... Ko je godba utihnila, je Vivienne težko sopleča stopila k mizi, kjer so s šampanjcem polivali Auer, Klein, Krutinsky. In še več jih je bilo. Vsak ji je ponudil čašo, ker vsak je hotel imeti njeno telo in je čakal znamenje za svojo zmago.

„Rožo, Vivienne...!“

Kriki vsevprek. In Vivienne prelista vrste omizja. Moža za možem. Vse se vzpenja. Nihče noče biti neopažen.

Bela, tenka roka zgrabi za rožo in jo zažene tja doli v levi konec.

Kdo?
Major Kraft se zdrami iz svojih sanj, oživi, zakaj pred njim je obležala — rdeča roža. Samo oni ni vstal, samo on se ni vzpenjal. Pu-stili so ga v pijanosti obupnih misli in vendar — pred njim leži rdeča roža. Rdeča roža iz nedrjij božanske Vivienne.

Vstane. Pogleda. Oči se srečajo z očmi. (Vivienne ima dvoje žarečih oči.) Kraft se ozre po drugih in vidi zavist, začudenje, mržnjo. Kakor prej za hrbtom se skrivajoče, tako sedaj jasno zevajoče na vseh licih. On, živi mrlič, preživel človek, Vivienne in njena roža? Od kod in kam?

Tisoč misli in tisoč čustev vzvalovi v njem. Kipi. Vse se divje vzpenja ob lepih, bliskavih pogledih — dobre Vivienne.

Dobre Vivienne, ki je prodajala svoje telo cesaristom in republikanem. Saj takšna ženska nima duše, je vedno slišal Kraft. In sedaj: njene oči in roža...

Kraft je srečen, toda v njem je tisoč misli, v njem je preteklost, sedanjost in zanj mrtva prihodnost. Živi mrlič... „Hvala, Vivienne.“ (Kraft je nesrečen.) In njegov obraz se nasmehe, hvaložno trpeče se nasmehe za rdečo rožo, za najlepšo besedo v svojem življenju.

Kraft je nesrečno srečen.

Niso se še utegnili razjeziti, da bi se znesli nad nehvaležno Vivienne in Kraftom, ki jim meša družbo, čeprav nima beliča v žepu niti zlate zvezde na ovratniku, ko je prerezal rezek zvok vznevoljeno ozračje. Kraft se je opotekel naprej in obležal pred Vivienne.

Iz senc mu je tekla kri.

Vsi so zakričali. Vivienne se je v prestrašenem joku zrušila k umirajočemu. Še en dih — in konec vseh koncev. Na tleh leži mrtvi major Kraft, ki se je boril z ognjem in ni pazil na čas. Obraz je krvav, oči še gledajo z istim pogledom, kakor so zahvalno pogledale takrat, ko je roka segla po rdeči roži. V tem pogledu sreče in nesreče so osteklenele in govore svoj nemi mrtvaški govor.

Vivienne jih razume, Vivienne jih čuti, zato vse, ki so ostali živi, sovraži. Vivienne trpi, ker je mrtvi Kraft bolj živ kakor tisti ki žive.

V trenutku trenutka sreče si je pognal kroglo v glavo, da bi trenutek podaljšal v večnost. In Vivienne ve, da je storil lepšo smrt, kakor če bi bil padel na fronti za vero, dom, cesarja.

Vivienne joče.

Turki v Butalah

Butale so imenitne. Ni dosti manjkalo, pa bi bile prišle v zgodovino in bi se še deca v šolah morala učiti o Butalcih.

To je bilo tiste dni, ko je Turek, krivoverna ta nesnaga, strašil po deželi, robil živino in mladino.

Pa so se zbalji tudi v Butalah, da ne pride krivoverna ta nesnaga še nad nje, in so imeli vzroka, da se boje, kajti so bili ponosni na svoje krave in junce.

Pa so moževali in sklenili, da se brez boja ne udajo, ampak da na cesti, ki jim pelje v staroslavne Butale, postavijo napis: „Turkom prepovedana pot!“

Še se je oglasil glas: „Ne bodimo zajci! Napišimo: „Strogo prepovedana pot!““

Pa je navdušeno obveljala županova, da s Turkom nič usmiljenja in se naj napiše: „Najstrože prepovedana pot!“

Toda je v Butalah dan le podnevi, ponoči pa je tema, in se je bilo po pravici bati, da bo Turek prišel ponoči in ne bo videl neustrašne prepovedi. Pa so izbrali čuvaja in mu dali helebarde ali sulico, da bo ponoči stražil, in če bi se zgodilo in bi nenadoma pritisnil Turek, krivoverna ta nesnaga, naj ga brez usmiljenja ustavi. Če Turek ne bi ubogal, naj pa pri tej priči zbudi župana, da bodo storili svojo dolžnost.

Pa se je zgodilo, da je čuvaja sredi noči zavilo v trebuhu. Stopil je v kraj, da se olajša. Helebarde je zasadil v tla in lepo počenil.

Ondi pa so rasle robide in ko je hotel vstati, so se mu robide zapele v hlače.

Pa je v smrtnem strahu zarjul: „Jojata, ojojata! Turek me drži! Pomagajte, pomagajte!“

Župan in možje so slišali divje kričanje, pa so planili kvišku in se hiteli posvetovati. In so

sklenili, da sedajle ni časa za posvet in za sklepe. Nego so kar zbežali v hrib. V hribu so čakali dne. In ko je napočil dan in ni bilo od Turka ne duha ne sluha, so sklenili, napis da je dober, napis da ostane, robide pa da se morajo iztrebiti in požgati. F. Milčinski

V Butalah sescjo sol

Butalcem je bilo sitno, da so morali sol kupovati tako daleč. Pot stane, sol ni zastoj in se še zgodi, da je nimaš, kadar bi jo najbolj potreboval. Doma pa je zemlje dovolj in kakšne zemlje — na taki zemlji plenja vse mogoče! Pa so sklenili, da bodo sol pridelovali sami doma.

Pa so spomladali vsak okoli svoje kočje prekopali rušo, jo povlekli in vanjo posejali sol, da jo bo gospodinja imela kar pri rokah kakor petersiljček in drobnjak.

In potem je padal dež in je sijalo ljubo sonce in so pričakovali in veselo pričakali: pognalo je mlado zelenje, bujno v rast in obetalo bogato žetev.

Pa kar je pognalo in se tako lepo šopirilo, so bile same mlade koprive in nič drugega.

Pa so jih Butalci gledali in jemali mlado perjiče na jezik: pošteno jih je opeklo! Zadolvoljni so dejali: „Ajsa! Mlada sol — že sedaj je tako ostrá! Kako bo šele slana, hvala bogu, kadar dozori!“ F. Milčinski

Im Namen der Republik!

Das Bezirksgericht Klagenfurt hat durch den Richter LGR Dr. Grauer in der Strafsache gegen Rado Janežič wegen Übertretung nach dem Pressegesetz in Gegenwart des Privatanklägers Dr. Leopold Jungfer, Industrieller in Graz, und seines Vertreters Dr. Karl Mayer für Dr. Hanns G. Mayer, RA. in Klagenfurt und in Anwesenheit des Beschuldigten verhandelt und zu Recht erkannt:

Der Beschuldigte

Rado Janežič,

Sohn des Jakob und der Luzia, geb. Lederer, geboren 5. 5. 1927 in Friessnitz bei Rosenbach, r. k., ledig, Redakteur, Klagenfurt, Gasometergasse 10, unbescholten,

ist

schuldig,

er hat im März 1952 in Klagenfurt als verantwortlicher Schriftleiter der Zeitung „Slovenski vestnik“ die pflichtgemäße Sorgfalt vernachlässigt, bei deren Anwendung die Aufnahme nachstehender Einschaltung strafbaren Inhaltes in der Ausgabe vom 15. 3. 1952 unterblieben wäre, und zwar:

„Die Opfer Aleks Einspieler und Genossen. Er (gemeint ist Einspieler) überlegte, warum ihm Jungfer, der Besitzer der Akkumulatorenfabrik in Feistritz, wo er bereits einige Jahre lang beschäftigt war, gegen seinen Willen einen dreitägigen Urlaub gegeben hat, trotzdem er sich dagegen wehrte. Weiter überlegte er, warum ihn dieser (gemeint bin ich) aus dem Reich stammende Mann am Freitag, den 5. Mai 1944, nach Klagenfurt schickte, um am Bahnhof den Wien-Zug zu erwarten. Er hätte dort den Namen eines Herrn aus Wien ausrufen sollen, der angeblich zum Jungfer auf Besuch nach Feistritz kommen sollte. Aleks hat nicht gerufen, weil er nicht verstehen konnte, wieso ein Herr aus Wien Feistritz im Rosental nicht finden sollte und dort nicht die einzige Fabrik und den überall wohl bekannten Herrn Fabriksbesitzer treffen könne.“

Dieser schreckliche Mord (gemeint ist die Ermordung des Einspieler durch die Gestapo) in Feistritz am 6. Mai 1944 war gut vorbereitet und geplant gewesen. Drei bewußt heimatliebende Landsleute wurden dabei meuchlerisch ermordet. Den Plan hatten die Gestapoleute in Klagenfurt ausgearbeitet, ausgeführt wurde er durch den Henker Rath mit Hilfe der Verräterin Eva Posch-Mimi. Es war allen klar, warum der Fabrikant Aleks nach Klagenfurt zum Bahnhof geschickt hatte, damit er dort den Namen des unbekanntenen Wieners ausrufen möge. Das war deswegen, damit die Gestapoleute ihn schon dort erkennen könnten und ihn dort ermordeten, da es für die Gestapoleute beschwerlich war nach Feistritz hinauszufahren. Für das benötigte man viele polizeiliche Hilfe. An diesem blutigen Tage war es allen ehrlichen und anständigen Leuten in Feistritz und Svece klar, weshalb Jungfer Aleks drei Tage Urlaub gegeben hatte, den er nicht haben wollte. Es war darum, damit man ihn außerhalb der Fabrik leichter ermorden könnte.“

Er hat hiedurch die Übertretung nach § 30 Pressegesetz begangen und wird hierfür nach Absatz 4 des § 30 Pressegesetz zu einer Geld-

500 (Fünfhundert) Schilling,

im Uneinbringlichkeitsfalle 5 (fünf) Tage Arrest, sowie gemäß § 389 StPO. zum Ersatz der Kosten des Strafverfahrens und -vollzuges

verurteilt.

Gem. § 43 Pr. Ges. wird auf Veröffentlichung dieses Urteiles in der Zeitung „Slovenski vestnik“ erkannt, welche Veröffentlichung in der ersten oder zweiten Nummer, nachdem das Urteil rechtskräftig geworden ist, in der im § 23 Pressegesetz vorgeschriebenen Weise zu erfolgen hat, widrigens die genannte Zeitung nicht erscheinen dürfte.

Gem. § 41 Pressegesetz wird im Umfange des Teiles der Ausgabe des „Slovenski vestnik“, dessen Inhalt strafbar ist, auf den Verfall erkannt.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopsi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

TAVČAR:

KALAN

Kalanov France, tisti, ki je imel ženo Maruško Repuljo, je nekdanji premišljevalec, kako bi pač bilo, ko bi bil Bog človeka brez želodca postavil na svet; da bi živel — in bi ne imel nikdar ne jutraj kosila ne južine opoldne in ne večerje proti mraku. In prepričan je bil, da bi ne bilo takšno življenje nič vredno, slabo in krščenemu človeku nikakor primerno.

France Kalan pa je tudi slul po vsem pogorju, da sne „res veliko“! In to slavo si je bil pošteno pridobil! Če je sedel za mizo in se je pred njim kadila skleda poparjenih mlincev ali pa oparjenega kruha in se je v lužah zabela svetila po jedilu, tedaj je bil France najbolj srečen; tedaj je prvi vzel žlico v roko ter jo zadržal položil na mizo.

In vi ne veste, kako si je revež moral v potu svojega obraza priboriti, kar je dobrega snedli! Usoda mu ni mehko postlala življenja in, kar je s slastjo rad jedel, si je moral s trudom pridobiti. Pozimi pa je še slabo živel ter dan za dnevom vlival vase komaj osoljen krop malo s sladkim janežem potresen in z ovsnim kruhom nadrobjen. Ali tedaj se je tolažil z nadammi, da pride spet pomlad. Ko pa se je sneg taljal v pomladanskem soncu, ko so po koprnih vrtovih vonjavki rili iz zemlje — tedaj se je hipoma razvedrilo lice tudi Francetu Kalanu in takoj je pozabil spomine na mlačne zimske krope.

S prvimi pomladanskimi dnevi se pričinja delo v pogorju; pred vsem se mora znositi gnoj na njive v lazih. In ti reveži, ti „gnojariji“, ki s potom obliti in z gnojnimi koški ob rami rijejo po rebrih navpik, ti pač predobro čutijo, da si mora umrljivi človek kruha v znoju pridelovati!

In tako je tudi Kalanov France gnojil od hiše do hiše — strašansko dobrega poučujoč. Kakor glas iz raja mu je bil vsekdar na uho poldanski, na južino vabeči zvon ter mu oživil vse kote in koticke lačnega droba. In kadar so prisledli k mizi, tedaj je bilo treba videti Franceta Kalana! Tedaj je bil v resnici diplomat! Vselej in pri vsaki hiši je vedel stvar tako zasukati, da je prišel za mizo — na dober prostor. To pa je bil tisti prostorček, kjer so se jedi na mizo donšale. In tu je prežal kakor jastreb. — In kadar je prihajala nova skleda do mize, tedaj jo je že iz daljave z bliskajočimi očmi pozdravljaj in kakor strela jo je premeril, tako da je že vselej poprej vedel, kje je najbolj „polit“. Ko pa je gospodinja ali dekla prinesla skledo na mizo, jo je pograbil takoj iz njenih rok, ter jo s smehljajočim obrazom posadil sredi mize. In Bog ve, da je pri tem skledo že tako pograbil ženski iz rok ter jo potem tako zavil in zasukal, da je tisto zabeljeno in polito stalo na njegovi strani.

Ali tudi potem, ko je skleda stala na mizi, tudi potem ni jedel brez preudarka in dobrega premišljevanja. Takoj si je odmeril navtralno svojo „zono“ ter med mejami urno postrgal zabelo. Potem pa je pričel glavno svoje delovanje in s kislim obrazom vrtal „predor“ v „kup“ ter si polnil usta z nezabeljeno jedjo. Ali to delo, kakor je bilo navidezno grozno in lačnemu želodcu neprijetno, je obrodilo kmalu lepe sadove. France Kalan ni poznal tistih prisilnih, v zemeljskem osrčju delujočih moči; vendar pa je vedel, da se gora izkopana in izpodjedena, prevrne na tisto stran, na kateri je bila izkopana in izpodjedena. To naravno teorijo pa je prenesel na skledo in je toliko časa ril v kup, da se je končno z vsemi svojimi dobrotami prevrnil na Kalanovo stran. Šele tedaj pa je bil France v resnici pri jedi; šele tedaj se mu je nepopisen smehljaj razveselil čez široki obraz; šele tedaj (ko je použil tujo, s kupom k njemu zvrnivo se zabelo) se mu je jed pričela „odeejati“.

In s tako bistroumnostjo je jedel France Kalan vselej in vselej mu je teknilo. Vedno pa si je pri mizi varoval tudi pravico, da je končno, ko že ni bilo kaj v skledi — to potegnili k sebi ter ostanke sam pospravil. To je bila njegova svobostina in to je branil proti vsaki, še tako predrzni žlici.

Samo dva primerljaja se vesta iz Kalanovega življenja, da je pri polni skledi položil žlico od sebe. To pa se je tako zgodilo:

Tisti Fortuna nad vasjo je bil svojo prvo ženo z obilnimi pretepi počasi spravil v grob. Potem pa je šel na Žirovsko in od ondod pripeljal nekakovo staro kljuko ter se oženil z njo. Ali slabo gospodinja si je bil pridobil. Vselej, kadar je kuhala in pristavljala lonce, je tiščala med zobmi malo tolminsko pipico ter po poštem žirovskem običaju vlekla tobak iz nje. Kmalu pa se je govorilo, da časih iz pipe pade tudi kaj v lonec. In po tej govorici se je primerilo, da Fortuna spomladi ali jeseni delav-

cev dobiti ni mogel, ker pri tisti „nemarni nemarnosti“ nihče jesti ni hotel. Kalanov France pa se ni zmenil za take malenkosti in zvest je ostal Fortunovim tudi pri novi gospodnji. In prišel je vselej, ko se je gnojilo, s svojim koškom ter bolj leno delal (ker je vedel, da je nenadomestljiv) in dobro jedel, ker je bil skoraj sam pri mizi. Ali reč se ni dobro končala. Neko pomlad je spet nosil gnoj tam gori za vasjo in spet je bil sam s Fortunom. Ko pa je opoldne sedel za mizo ter se v duhu veselil dobre južine, najlepše slasti poln je prinesla Fortunovka veliko in obširno skledo rahlih, voljnih in prijetno se kadečih mlincev. Kalanu se je kar srce tajalo in z vedrim obrazom je pograbil novo žlico, ki jo je bil Fortuna sam izrezal iz lipovega lesa. Tedaj pa je izpregovorila mati Fortunovka, počasi in mirno, kakor bi to nič posebnega ne bilo:

„France,“ je dejala z mirnim glasom „malo se varuj! Moja pipica je nekje notri! Pa saj vem, da ti to nič ne del!“

„Kaj — v skledi?“

In Francetu Kalanu so kakor raku izstopile oči izpod čela, s srdito kletvijo je vrgel žlico od sebe in odšel pravične jeze poln. Od tedaj pa tudi on ni več gnojil pri Fortunovih.

In še za enkrat se ve, da France Kalan — jesti ni hotel, ker ni mogel. Tedaj pa mu je za vratom že čepela bela smrt. Mož je imel namreč tudi lasnost, da je rad vino pil in najrajši tedaj, kadar mu ga plačati ni bilo treba. In tudi v tem pogledu je bil prebrisane glave. Vsako nedeljo se ga je zmerno navlekel in skoraj vsako nedeljo je šel spat z vneto glavo. To

I. CANKAR:

GLAD

Urednik profesor Hladnik, je sedel pred svojo pisalno mizo in brskal po predalu, do vrha napolnjenim z različnimi razmetanimi papirji. Na precej vsakdanjem obrazu, rdečem in potnem, okrog in okrog poraščenem s svetlorjavno, ščetinasto brado, poznala se je slaba volja in utrujenost.

„Padamo, padamo! Stari mojstri umirajo ali molče, mladih ni od nikoder. Kakšen zarod je to, prosim vas! Nič trdnega, nič jasnega in določnega. Vse raztreseno, razbito. Ideje blodijo po zraku, pa ni je roke, da bi segla po njih s krepko voljo, da bi jih vtila v mojstrska dela. Nekateri čutijo sapo njihovih peruti, od daleč vidijo lepoto v megleni luči, v srcu jim polje nekaj nerazumljivega, negotovega... a to ni dovolj! Kar hoče biti umotvor, stati mora pred teboj svetlo in jasno, kakor na dlani, vsaka poteza premišljena in skrbno izklesana. A tu vam kdo odgrne svoje nepokojno, razkosano dušo, in pred vami se premikajo črne, nejasne postavbe v poltemi, širi se brezmejno, prazno polje, tu in tam posrebreno od mesečnega svita, dvigajo se temni gozdi, kakor draperije ob mrtvaškem odru, — toda življenja ne čutite nobenega, samo zdaj pa zdaj vas strese posamezno nervozno vzkipevanje umirajoče duše... To je slabo, slabo. Nikakršne moči, nikakršne — omejenosti...“

Prej smo peli drugače. Vsaka rima je stala na svojem mestu, kakor pribita, verz za verzom vam je padal na uho, pravilno in odmerjeno, kakor tiktakanje stenske ure; vodilna misel jasno in natančno izražena, da vas je skoro udarili v obraz... Zdaj pa pogledajte recimo tale, umotvor... stvar je pisana precej malomarno... in povejte mi, koliko je v njem poezije... Ali morem priobčiti tako zmedeno jecljanje? Da, — padamo, padamo...!

Ko sem prečital, drobne, z blede, vodeno tinto pisane vrstice, zamislil sem se za trenutek, in opazoval profesorjeve debele brke z velikim spoštovanjem. On si je prižgal ugaslo pipo in brskal dalje po predalu.

„In pot je še tako dolga. Tako dolga je pot do moje duše! Blešči se mi od daleč; a moje oči so motne, da je ne vidijo, in moja kolena se tresejo; leno mi vise navzdol utrujene roke; brezbarvna koža se grba na kosteh, kakor ohlapna, mokra cunjica.“

On, pa me žge v obraz s svojimi žarečimi, zlobnimi očmi; nad ostrimi ribjimi zobmi, prevlečenimi s sivim, suhim mesom, vijejo se tenke, izsesane ustnice; izza črne halje steza proti meni poraščene, koščene roke.

Nebo je gorko, temnosinj, kakor plašč Madonin. Po zemlji je razlito raztopljeno zlato; kakor morje leži na širokem polju; in kapljah se blešči na snežnih vrhovih, na zelenih listih in v čaša cvetic. In kaplje trepečejo in pada-

jo pa je storil takole: Takoj po „cerkvi“ je prilezel do prve gostilne ter pri poslih poizvedel, kdo pije v hiši. Potem pa je z mirnim obrazom stopil v pivsko sobo ter vestno povpraševal, če ni tega ali onega tu. In vselej je povpraševal po osebi, o kateri je bil poprej poizvedel, da je notri ni. Pivci pa so Franceta radi imeli in napivalo se mu je, da je bilo veselje. Pri vsakem je moral piti in šele potem je odšel — v drugo gostilno. Tu pa že ni več povpraševal, kdo pije v gostilni. Kar takoj se je napotil med pivce in spet vestno povpraševal, če ni tega ali onega tu. Sedaj je pa vselej povpraševal po osebi, pri kateri je ravnokar pil ter jo bil pustil v prejšnji gostilni. Ali tudi tukaj so mu napivali radostni pivci. In tako je obiskal vse pivske hiše ter iskal ljudi, o katerih je predobro vedel, da jih ne bo dobil. Končno pa se je povračal domov — „malo trd“ in slabotnih kolen. Ali to ni bilo nič slabega! Slaba lastnost pa je bila, da France Kalan, vina pijan, ni puščal ljudi pri miru ter jih je rad podregal s hudobnim svojim jezikom. Nekdanji spomladi, v nedeljo popolne, je šel takisto vina sit iz gostilne domov. Na prostoru sredi vasi je stalo nekaj „mladih“ in se z žejnim srcem oziralo po okenih pivske hiše. Radi bi bili pili, ali denarjev niso imeli. Strupenih misli poln je prišel Kalan mimo in si pri tej priložnosti ni mogel kaj, da bi zbadal teh mladih otrok brez denarja.

„Vi ste otroci,“ je zakričal, „pa še slabi otroci! Kdo se vas pa boji? Še stare babe ne!“

In smeje je hotel oditi. Ali „mladina“ ga je v hipu napadla in s kolci tako dobro natepla, da je krvav obležal na tleh.

Ko pa se je vrišč začel iz vasi, je spet Maruška Repulja hitela od hiše do hiše in kričala: „Hitite! Hitite! Na vasi se tepo! Jaz tako rada gledam, ko se pretepajo!“

Prisopihala je na vas, da bi gledala lepe pretepe. Dobila pa je v krvi svojega moža — in zakričala tako grdo in tako srdito, da je mladina plašno pobegnila in pometala kolce od sebe.

Kalana pa so morali nesti na dom in dejali so ga v posteljo, kjer je potem prestokal in preječal vso noč.

Drugo jutro pa je poklical ženo k sebi in dejal: „Maruška, bolan sem!“

In Maruška je pričela jokati, videč, da je tako revež.

„Maruška,“ je govoril s slabim glasom, „kaj dobrega skuha!“

In hitela je in kupila belega kruha ter ga mu oparila in z maslom polila, da se je delala luža v skledi. Z veselim srcem je prinesla jed bolniku. Francetu Kalanu pa se je vnel ogenj v očeh in s slabotno roko je prijel za žlico.

„Ko se naješ, pa boš spet zdrav, France,“ ga je tolažila ona ter ga podprla z blazinami v postelji, da bi bolj pripravno jedel.

In vzel je žlico in — zajel, ali jed mu ni šla iz ust. Ogenj v očeh pa je hipoma ugasnil. Žalostno je položil žlico od sebe in iz srca vzdihnil: „Maruška — ne morem! Joj, sedaj pa vidim, da bom moral umreti!“

To pa je bil drugi primeljav, da Kalanov France ni hotel jesti.

In res je umrl za tistim pretepom in nikdar več se ni veselil dobre jedi.

One pa, ki so mu tako lahkomišlno pretrgali življenje, so za nekaj mesecev zaprli in dobro je bilo.

Trepalnice mi padajo težko na trudne oči, noče se mi šibe in omahujejo.

A jaz jo čutim, nebeško lepoto svoje duše. Kadar sem omagal in ležal polmrtev od truda, takrat je šla tiho in hitro mimo polzatisnjenih oči. In dvigniti sem se hotel, s silo in jo objeti s tresočimi rokami, in napiti se nje lepote, in umreti v njenem poljubu... A razstrte roke so omahnile in pred menoj se je režal osiveli sovražni obraz njegov.

Kdaj jo vidim, kdaj jo dosežem? — Nikdar.

Kri mi zastaja v žilah; moje ustnice so suhe in trde; pred upadlimi, rdeče obrobljenimi očmi spaja se jasno nebo z daljnimi, temnimi gorami in z ljudmi in poslopji pred menoj v sivo migljajočo meglo; na obrazu mi leži težka, mrzla skorja; vse telo je bolno in izjedeno.

Izginilo je upanje iz mojega srca in ostalo je samo še mučno, boleče hrepenenje po nji, — krasni in nepoznani.

In z mučnim hrepenjem v srcu čakam, kdaj pride trenutek, da se zgrudim s povešenimi rokami in zatisnjenimi očmi v naročje njegovo.

Krepko me oklene, tedaj s suhimi, železnimi prsti in na mrtvi obraz me poljubi z ledenimi, tenkimi ustnami — glad, — moj sovražnik in rešitelj...

Butalski jež

Iz starih časov so se Butalcem ohranili marsikateri spomini, morebiti so resnični, morebiti niso.

Med take spomine spada tudi butalski jež. Pravijo, v davnih dneh da so Butale vsako leto priredile pitanega ježa. O svetem Martinu so ga zaklali in mast in meso prodali in je bil dobiček tolikšen, da jim je zalegel za vse cerkvene potrebe.

Razdevali so ježa v koritu, to korito so potem izplaknili s kropom in je imelo vesoljno mesto mastno juho ves teden vse mesne dni. Kot od pleča pa so pripravili za pustni čas in so jo tedaj vtikale v lonce vsak dan druga gospodinja, da je dobil ričet žlahtnejši okus. To-likšen je bil butalski jež!

Neko leto, pravijo, je bil jež tako nemarno debel, da jim je masti še čuda ostalo. Nasolili so jo in jo dali v zvonik. Nad zvonovi je bil obok, takoj nad obok so jo spravili, tam se jim ni bilo bati drznih tolovajev in požrešnih tatov.

Toda je bilo preveč masti in je bila pretežka. Predrla je obok nad zvonovi in je porušila še drugi obok pod zvonovi in bi bila kmalu predrla še tretji obok in porušila kor. Pa je bila nad tretjim obokom pajčevina — hvala bogu, da je mežnar ni bil ometel. V to pajčevino se je mast srečno ujela in je v njej obvi-vela, da sta bila tretji obok in kor obvarovana od razdejanja.

Včasih je prav, če mežnarji puste v miru kako pajčevino. F. Milčinski

KOLENDAR

Sobota, 5. julij: Ciril in Metod
Nedelja, 6. julij: Izajja, prerok
Ponedeljek, 7. julij: Vilibald
Torek, 8. julij: Elizabeta

SPOMINSKI DNEVI

- 5. 7. 1843 Izšle Bleiweisove „Kmetijske in rokodelske novice“ — 1944 Partizani napadli orožniško postajo na Djekšah, zaplenili vse orožje in živila.
- 6. 7. 1835 — Utonil v Savi pri Tomačevem Prešemov prijatelj Matija Cop — 1845 Rojen v Zavrhu pri Smledniku planinec in glasbenik Jakob Aljaž.
- 7. 7. 1835 — Umrl svetovnoznan sadjar Ivan Vladimirovič Mičunin.
- 8. 7. 1809 — Rojen v Krapini narodni buditelj in književnik Ljudevit Gaj, sestavljalec „gajice“ — 1944 Borba z Nemci v Zgornjih Libučah pri Pliberku.

SPOROČILO SLOVENSKE KMEČKE ZVEZE

Sporočamo, da imamo v okviru naše akcije za pomoč kmetom pri poletnem delu, še nekaj praktikantov na razpolago. Člani SKZ, ki so prvi rok za prijavo zamudili in oni, ki s strani občinskih odborov o naši akciji niso bili obveščeni in želijo dobiti praktikanta, naj to osebo ali telefonično takoj prijavijo direktno Sekretariatu SKZ, Celovec, Wulfengasse 15, telefon 35-38 in sicer do najpozneje 8. julija. Pri praktikantih gre za fante in dekleta, ki se šolajo v kmetijstvu na kmetijski visoki in na kmetijski srednji šoli in ki morajo del po čitnic delati praktično na kmetih. Praktikanti so veščiki kmečkega dela. Z njihovim prihodom je računati okoli 10. julija t. l. Točnejše informacije dajejo predsedniki obč. odb. SKZ in Sekretariat SKZ v Celovcu.

KOTMARA VES

Sončen in vroč poletni dan je bil v nedeljo, dne 28. junija t. l. V dopoldanskih urah so se začeli zbirati številni občani ob spomeniku žrtvam prve svetovne vojne, ki je bil ves v zelenju in cvetju. Ta dan je bilo odkritje spominske plošče vsem žrtvam pretekle svetovne vojne. Okoli 10. ure je načelnik domače požarne brambre pozdravil vse navzoče in otvoril proslavo. Nato je govoril zastopnik občine in se vsem ki so kakor koli pripomagali, da so mogli ploščo nabaviti, iskreno zahvalil. Sledil je govor gospoda župnika o pomenu spominske plošče in jo je nato blagoslovil. Potem sta zapela oba zbora slovensko in nemško, kjer je slovenski zbor nad vse dobro podal žalostinko.

Učitelj gospod Schwaz je prebral imena 82 žrtev, ki jih je zahtevala pretekla svetovna vojna. Dve od teh sta bili ubiti v kacetu in slecer Rožanc in njegova žena. V tej številki pa še niso vključene vse žrtve, ker jih je še več, ki jih pogrešajo.

Spomenk z vklesanimi imeni žrtev, prijateljev ali sovražnikov, naj bo glasev klicar vsem, za prizadevanje za ohranitev miru v svetu, vsem, ki so dobre volje.

Ciril in Metod

Danes je imendan Cirila in Metoda, tako imenovanih slovanskih blagovestnikov. Od nekdanj so Slovenci ta dan praznovali in prižigali na predvečer godu številne kresove v hribih in dolinah kot simbol, da sta solunska brata užgala iskro slovanske pisane besede in začetek rasti Slovanov med kulturne narode.

Iz dobe Cirila in Metoda izvirajo zametki političnega strnjevanja slovanskih ljudstev. Ciril in Metod sta sestavila prevode potrebnih odlomkov cerkvenih knjig in s tem utemeljila slovanski književni jezik, ki je prej kot pri katerih koli ostalih evropskih narodnih skupinah ustvaril dokajšnjo povezanost slovanskih ljudstev tedanje Evrope. Fevdalna družba je takrat rasla iz ruševin sužnje — posestniške družabne zgradbe in iz razkrojene patriarhalnosti germanskih in slovanskih plemen ter je kot taka sprejela sveže barbarske sile z antično kulturo, ki jo je posredovalo krščanstvo. Pisana beseda je mnogo prispevala k poglobljanju znanja graditeljev novih družabnih temeljev. Vsem Slovanom sta pomenila Ciril in Metod ideološko obrambo njihovega svobodnega razvoja v srednjem veku.

Rastislav, knez velike Moravske, ki se je povzpela v Srednjem Podonavju do samostojne politične dejavnosti, je zaprosil leta 862 bizantinskega cesarja za misijonarje, ki bi učili nje-

govo ljudstvo v razumljivem jeziku krščanske vere. Bizantinci so mu poslali brata Konstantina (Cirila) in Metoda, po rodu Grka, ki spočetka v svojem delu nista žela uspeha in sta se zategadelj hotela vrniti v Bizanc. Na poti domov ju je dosegel poziv papeža Nikolaja I., da naj prideta v Rim, kjer so se odločili, da bodo v borbi s frankovskim kraljem uporabili Cirila in Metoda za svoje namene. Leta 869, ko je Ciril v Rimu umrl, pride Metod v Spodnjo Panonijo k slovenskemu knezu Kocliju, načelniku frankovske mejne marke, odkoder je izrinil s slovenskimi cerkvenimi knjigami in slovanskim bogoslužjem nemške duhovnike ter je v Rimu še istega leta izposloval prvo samostojno slovansko nadškofijo. Zaradi uveljavljanja slovanskih cerkvenih knjig in slovanskega bogoslužja so začeli Metoda preganjati in so ga nedolgo potem pahnili zastopniki nemški duhovščine, katere vplivi so zaradi delovanja Cirila in Metoda kopneli, na nekem cerkvenem zborovanju v ječo, kjer je prebil tri leta. Po vrnitvi na svobodo je odšel Metod na Moravsko in tamkaj leta 885 umrl.

Lik slovanskih apostolov Cirila in Metoda, ki sega v dolga stoletja nazaj, žari kot svetilnik v temi ob zori slovanske pisane besede, ki je bila pogoj za razvoj slovanske literature do današnje visoke ravni v mozaiku kulture evropskih narodov.

Ogrožena krompirišča

V zadnjih dneh je prejel Oddelek za zaščito rastlin Kmetijske zbornice vrsto novih prijav o pojavih in žariščih krompirjevca. Njegovo razširjenost naj ponazori naslednji pregled po krompirjevcu okuženih vasi (stanje od 2. julija 1952):

Okraj Šmohor: Kötschach, Kirchbach, Reischach, Šmohor, Limarče, Velika ves, Brdo, Mele, Potoče, Modrinja ves, Zgornja in Spodnja Bela, Pazerje, Radnja ves;

Okraj Beljak: Čajna, Smerče, Št. Lenart, Podkloster, Zagriče, Sovče, Rute, Megvanje, v Dolah, Ločilo, Ziljica, Spodnji breg, Brna Gogrije, Dvorče, Malošče, Šteben, Beljak, Veljka ves, Dole, Skočidol, Zgornje in Spodnje Borovlje, Št. Jakob v. R., Loga ves, Gummen, Aichach, Feffernitz, St. Ulrich, Oberdorf.

Okraj Spittal: Steinfeld, Greifenburg, Puchreit, Innerfragant, Obertweg;

Okraj Celovec: Bistrica v Rožu, Svetna ves, Suha pri Skofičah, Dražnja ves, Zrelec, Grabštanj, Trdna ves, St. Georgen am Sandhof; v ekspozituri Feldkirchen pa Rottendorf, Leinig, Fasching, Unterhof, Altossiach;

Okraj Velikovec: Tinje, Dobra ves, Jerišče, Encelna ves pri Galiciji, Libeliče;

Okraj Št. Vid: Feistritz-Pulst, Blintendorf;

Okraj Volšperk: Sv. Georgen, St. Stefan.

Neprenehno nadziranje in obvezni tedenski pregled (ob sredah) krompirišč je danes zapoved časa v korist našega kmetijstva. Vsi dosedanji primeri, kjer gre za žarišča krompir-

jevca, namreč potrjujejo, da se je škodljivec posamič že lani vgnezdil na naših krompiriščih in da moramo računati s tem, da se lahko nahaja na vsaki njivi.

Nevarnost krompirjevca si bomo lažje predstavljali, če bomo upoštevali, da ena posamezna samica v teku enega polletja razplodi 2—3 generacije in da sama živi tudi do 2 leti. Samica namreč zaleže do 80 jajčec, iz katerih se v 6 tednih razvije 80 novih hroščev. Če vzamemo, da so polovica hroščev samice, potem moramo v drugi generaciji računati z 3280 hrošči, v tretji generaciji — torej med časom od maja do septembra — pa z okoli 134.000 hrošči, ki lahko uničijo krompirišča manjše kmečke vasi. Če bi torej škodljivca sproti ne zatirali in ga pustili samo dve leti nemoteno uničevati krompirišča, bi v jeseni drugega leta od ene same samice prišli na okroglo 15,5 milijard potomcev. Kaj to število pomeni, razvidimo na naslednjem primeru: Če bi hrošče razdelili na vsa krompirišča Koroške (12.196 ha) bi prišlo na vsak hektar okoli 1.800.000 hroščev. In to od ene samice po dveh letih.

Zato je razumljivo, da je oblast predvidela proti malomarnosti in površnosti pri pregledih krompirišč tako stroge ukrepe.

Jutri, ko je nedelja, pogledimo na krompirišča, če le ni na posameznih mestih krompirnica obgrizena. V sredo pa je spet obvezni pregled krompirišč.

Sekretariat Slov. kmečke zveze

Počitniška akcija za otroke

Objavljamo, da je sprejemanje otrok v počitniško kolonijo za leto zaključeno in istočasno sporočamo, da gre prva skupina v ponedeljek, dne 14. julija t. l. na morje. Otroci iz občin velikovškega okraja, ter otroci iz občin Svetna ves, Bistrica v Rožu, Kotmara ves, Hodiše, Skofiče, Bilčovs in iz Celovca gredo s to 1. skupino. Ostali otroci potujejo z drugo skupino, dne 5. avgusta in se v toliko spremeni naša zadnja objava, to se pravi: otroci iz beljaškega okraja in iz boroveljske okolice gredo šele z drugo skupino. Otroci iz Bilčovsa, Kotmarje vasi, Skofič, Hodiš in iz Celovca ter iz Podjune naj bodo ob 13. uri v Celovcu na postaji, odkoder se odpeljejo z vlakom v Področico. Otroci iz Svetne vasi in Bistrice v R. se naj priključijo na postajah.

Zveza slovenskih žena

Divje svinje v Labudski dolini. Lovski paznik Alojz Jöbstl iz Thurna pri Volšperku je v torek zvečer zasledil šest divjih svinj od katerih je eno 80 kg težko ustrelil. Divje svinje so povzročile na krompiriščih in drugih njivah že precejšnjo škodo. Lov za ostalimi divjimi svinjami nadaljujejo. Mogoče zanima ta lov tudi naše lovce, ki slovijo po izkušnjah v kočevskih gozdovih in bi morda hiteli „lofentolarjem“ na pomoč.

Na Dunaju so odkrili spomenik znanstveniku Nikoli Tesli

V tehničnem muzeju na Dunaju so dne 29. pr. m. odkrili spomenik jugoslovanskemu znanstveniku Nikoli Tesli, „očetu radia“, kakor pravijo v znanstvenih krogih. Ta spomenik, ki je delo kiparja Ivana Meštroviča, je podarila tehničnemu muzeju jugoslovanska vlada. Na tiskovni konferenci je direktor tehničnega muzeja dr. Jožef Nagler izrazil priznanje velikemu jugoslovanskemu znanstveniku in obudil spomine na bivanje Tesle na Dunaju. Leta 1908 je bil Nikola Tesla promoviran za častnega doktorja dunajske tehniške fakultete. Spomenik, doprsni kip, je odkril v imenu jugoslovanske vlade minister Sava Kosanovič. Slavnost je bila združena z lepo kulturno prireditvijo. Tehnični muzej na Dunaju pripravlja za prihodnje leto prvi mednarodni tehnični kongres „Nikola Tesla“, ki bo na dan desete obletnice njegove smrti.

Ivan Meštrovič je bil osební Teslov prijatelj. Nedavno je postal častni član dunajske Akademije upodablajočih umetnosti. Teslov doprsni kip je izdelal v alabastrskem mavcu. Njegovo umetnino so odkrili na zagrebški Akademiji. Meštrovič je hotel s tem prispevati svoj delež h kongresu, ki bo v počastitev Teslova spomina prihodnjega leta na Dunaju.

Svečanosti so prisostvovali razen jugoslovanskega ministra Save Kosanoviča, avstrijski trgovinski minister Böck Greissau, predsednik Avstrijsko-ameriškega društva, zastopnik ameriškega poslanstva na Dunaju, ravnatelj Tehničnega muzeja dr. Nagler in predstavniki dunajskih znanstvenih krogov. V Smiljanu, Teslovem rojstnem kraju, pa so odkrili spominsko ploščo na Teslovi rojstni hiši.

IUS KOZAK:

Beli mecesen

12

Martin ni molil. Poleg matere je ugledal Lizo. Preden je minila maša, je zapustil cerkev in izginil po stezi.

Zaman se je ozirala mati za njim, ko je stala pred cerkvijo.

Dopoldne se je v mestu menil z delavci. Pet jih je našel. Nato se je napotil domov, kakor je dejal, pod Mokrico, kjer je spal pri pastirju. Na cesti se je srečal z bratom, ki je prihajal z nevesto od maše.

Ze od daleč jo je spoznal. Rožnata lica so blestela od zadovoljstva. Čim bliže je prihajala, tem bolj izzivajoče so ga gledale velike izbuljene oči brez obrvi. Na polno oprsje je pritiskala Tonetovo roko.

„Ta je rojena za motiko. Pa kokoči krade,“ je dejal Martin.

Ze se je pripravil, da ju prijazno pozdravi, toda v tistem hipu je natančno razločil, kako je potegnila brata s seboj na stranpot.

„Ko bo nosila židano obleko, se me bo še prej izognila,“ je pomislil Martin grenko ter zavil proti Stranjam.

*

Martin je sedel pred kolibo, ki jo je zgradil na jasi sredi visokih smrek. Tako se je do-

menil z Gržino. Koča za drvarje pa je stala pod steno, skrita v globini gozda.

Delo je opravil. Odmetal je sneg izpred koče in utiral gaz. Jasni vrhovi so skrätno goreli. Oster dih je prihajal v globel. Neprodirni molk je spal med vejami.

„Jutri večer pride, o!“ je pomislil Martin. „Dokler ne zapade drugi, bomo lahko sekali.“

Sede je razmišljal v tišini padajoče noči. „Tam zunaj se bodo ženili. Zda je obletavajo.“ Piker smehljal se mu je vzdramil na ustnicah. „Med menoj in Lizo so gozdovi in pa moje življenje. Ona ima grunt, jaz pa tele skale. Zanje ni rojena. Ubijala se bo od jutra do večera za krompir in pogačo. Kakor moj stari. Kadar se ta pravda za košček zemlje, bi jo menda najrajši pogoltnil.“

Vzbudilo se mu je čudno vprašanje. Iz grobne tišine je seglo vanj, da je za hip onemel. „Kaj pa ti, Martin?“ Gledal je predse, tako se je začudil nad to mislijo.

Zarja je ugasnila. V deviški čistoti so se gore zmaknile v nebo.

„Kdo ve?“ Skomignil je z rameni in vstal.

„Po postavah in zapovedih žive ljudje tam zunaj, kjer je zame pretesno. Vraga da se ne naveličajo in da jih ni sram? Pred oltarjem, pred sodnijo se goljufajo, poleti se boje boga, pozimi hudiča, samo da bi mirno živeli. Kaj bi? Kdor ima zemljo, mora imeti postav.“

Odšel je v kočo, kjer je gorel ogenj. Podnetil je, da mu je zažarelo obličje. Širil se je sladki vonj sušечеega se lesa.

„Revež išče, česar še ni bilo in je. Rad ga imam. Svet poslušaj, to mi je všeč. — Ampak, Balant mi je zmeraj pred očmi. Kako je že dejal Revež? Tunjski hrib in cerkvice na njem. V hribu pa se je hudič zganil.“

Zunaj se je stemnilo. Martin se je sklonil pod postelj, odprl skrivni pokrov in izvlekel puško. Rahlo so jo božale roke. „Nocoj prisežem!“ Pogasil je ogenj. Ze je hotel odpreti vrata, ko so zaškripali koraki pred kočo.

Martin je previdno odprl vrata. Zagledal je mladega gozdarja in obenem lovca. Radovedno so se ozirale po koči iztakljive oči.

„Palačo si zgradil, Martin!“

„Sem, z božjo pomočjo.“

„Bližnji sosedsi bomo.“

„Če bog da.“

„Podirali boste?“

„Če bodo nebesa milostna.“

„Pobožen si postal, Martin.“

„Adventni čas, kaj hočeš?“

„Martin, si že videl starega gošarja gori v steni?“

„Davi se mi je zdelo, da je ležal zunaj na pragu.“

Ostro je pogledal gozdar in šepetaje govoril: „Martin, če si pameten, naša služba ni težka. Tebe bodo z obema rokama pozdravili.“

Martin se je zasmejal ter potrlepljal onega po rami: „Ko boš ti umrl, se bomo zmenili.“

Gozdar se je neprijetno zganil. Besede so bile izrečene tja v en dan, a Martin je tako

svetlo pogledal, da se je oni hitro poslovil. „Kakor hočeš,“ je mrmral.

Martin je dolgo čakal. „Pasji je. Voha!“

Sele, ko je v temni noči zamrl poslednji dih zemlje, je Martin zaprl kočo in se napotil po prtini proti lovski kolibi. Znotraj so se oglašali glasovi. Potrkal je dvakrat. Vrata so se odprla, okoli ognja so sedeli fantje in možje iz tuhinjske in tunjske doline.

„Čakamo te, Martin!“

„Lovski pes se je zatekel k meni!“

Zasmejali so se. Posedli so krog ognja. „Martin, tebe smo izbrali!“

„Letos bo šlo trdo, vse je proti nam,“ je dejal.

„Tako smo sklenili.“

Martin je vstal. Držal je puško v rokah in jih resno motril.

„Zoper postav in zakone!“ Molče so pritrjevali.

„V življenju pomoč, po smrti spomin!“ Mlajšim je bilo tesno pri srcu.

„Kjer koli pade eden izmed nas ali če mu je smrt namenjena v skalah, tam mu bo znamenje na grobu!“

Nato so vstali vsi in ponavljali besede za Martinom. „Jezik je skala, srce je orel, pogled je blisk, želja je plaz!“

„Še znamenje nam daj, Martin!“

Pomislil je in se spomnil samotnega drevesa gori na planoti.

„Mecesenova veja naj bo! Lanska za spomin, letošnja za grob!“

O nenavadnih poletjih in zimah

Če nastopi prav huda zima, vroče poletje, veliko deževje ali izredna suša, smo kaj hitro pripravljeni reči, da kaj takega ljudje še niso doživeli. Toda zgodovinski podatki davnih in različnih dob, kronika vasi in mest na prepe-relih papirjih nam povedo, da so že bili ab-normalni časi, ki so napravili velikansko škodo; ljudje so umirali od vročine in mraza, od lakote in kužnih bolezni.

Vroča poletja niso tako redka, toda leta 1132 je bila tako velika vročina, da je dobila zemlja široke in globoke razpoke in ljudje so obupavali. Celo tako mogočne reke kot je Ren, so se posušile. Leta 1152 je zavladovala tako silna vročina, da so v poletnih mesecih lahko kuhali v pesku jajca. Poleti leta 1303 in 1304 so usehnili vsi potoki in reke, posušila so se vsa močvirja in čez struge Donave so hodili ljudje peš. Leta 1556 je bila v vsej Evropi velikanska suša, ki je povzročila veliko lakoto in draginjo. Leta 1718 od aprila do oktobra sploh ni deževalo. Žito je takrat na poljih zgorelo in vsa setev je bila uničena. Leta 1842 je bilo tako vroče, da niso imeli nobene krme za živino in so jo prodajali za vsako ceno.

Zgodovina pa nam ne pripoveduje samo o suhih in vročih poletjih, ampak tudi o prav milih zimah. Tako je bila zima leta 1186 brez vsakega mraza in ptiči so imeli že decembra meseca mlade. Januarja je že cvetelo sadno dreve in februarja so bila na jablanah že drobna jabolka. Koncem maja so želi in prve dni avgusta je bila trgatev. Toda tako mila zima ni imela samo prijetne strani, prinesla je tudi strašno kugo, ki je pokosila mnogo ljudi. Bila je potem dolga vrsta let, ko so bili zimski meseci brez pravega mraza, da so cvetele vijolice, rože in slive, leta 1720 pa češnje skoraj vso zimo.

Statistika nam pripoveduje tudi o prav mrzlih zimah. Najhujša zima je bila menda leta

NA DUNAJSKEM JESENSKEM VELESEJMU

ki bo od 7. do 14. septembra 1952, bodo zastopane naslednje države: Bolgarija, Češkoslovaška, Anglija, Italija, Jugoslavija, Rumunija, Madžarska in Sovjetska zveza.

PROMETNE NEZGODE V JUNIJU

Meseca junija se je pripetilo na Koroškem 417 prometnih nesreč. Samo v 106 primerih niso nastale tudi osebne žrtve, pač pa znatna stvarna škoda. Število ubitih žrtev prometnih nezgod pa znaša v tem mesecu rekordno število, ki je doseglo 10 smrtno ponesrečenih. 79 oseb je bilo težko, 143 lahko in 13 nedogane stopnje poškodovanih.

V petih primerih so vozniki pobegnili, ne da bi se zanimali za žrtve ter da bi se odtegnili odgovornosti. Štiri od teh so že izsledili. Varnostni organi so v istem času naložili 646 kazni zaradi prestopkov prometnih predpisov.

1740, ko je bilo v Srednji Evropi 75 stopinj pod ničlo. Ljudem so zamrzile nosnice na ulici, slina se je spremenila v led, preden je padla na zemljo. Zemlja je zamrznila tako globoko, da niso mogli pokopavati mrličev. Bili

so že prvi majski dnevi, njive pa so bile še zamrzle. Vse tekoče vode so do dna zamrzile, da se je na kupe rib zadržalo. Posledice takih hudih zim so bile bolezni, draginja in lakota.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sobota, 5. julij:

8.45 Znanilci luči: Anton Aškerc — 9.05 Kar Šporanika zanima — 10.30 Godba na pihala — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.30 Zeli si kaj! — 16.15 Filmski magazin — 18.30 Solistična ura — 20.15 Sportna poročila — 22.30 „Tako nikdar več ne bo...!“

Nedelja, 6. julij:

7.15 Duhovni nagovor. Glasbeni spored — 8.10 Kmečka oddaja — 8.20 Godba na pihala — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 „Bodi pozdravljena Avstrija!“ — 19.00 Sport in glasba — 20.15 Sportna poročila — 21.20 Mali radijski oder.

Ponedeljek, 7. julij:

7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.30 Mali koncert — 11.00 Artisti, živali, senzacije — 11.15 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.45 Glas mladine — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila. Teden in mi — 14.45 Okoli tekočega dela v kmečkem gospodarstvu — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Zetje, ki jih radi izpolnimo.

Torek, 8. julij:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 8.30 Pozdrav zate — 10.30 Mali koncert — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila. Objave. Zdravniški vedež — 14.45 Kaj je novega po svetu? — 15.00 30 minut z Edler-trio — 15.30 Za ženo in družino — 16.50 „Nobenega strahu pred žabami“ — pripovedka — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Izgubljen prijatelj. Orkestralna glasba — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Španska glasba — 20.15 Operete — 22.15 Sportniki pred mikrofonom — 22.30 „Poznano — priljubljeno!“

RADIO LJUBLJANA

Sobota, 5. julij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Pojo solisti Ljubljanske opera — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Zdravstveni nasveti — 13.10 Igra Srečko Dražil s svojim ansambлом — 13.30 Zabavne melodije — 14.00 Hrvatska narodna glasba — 15.30 Mali koncert — 16.00 Po naši lepi deželi — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Slovenske narodne pesmi — 19.00 Okno v svet — 20.00 Radijske beležke — 20.30 45 veselih minut.

Nedelja, 6. julij:

6.00 Pester glasbeni spored — 8.15 Za dobro voljo — 9.40 Nekaj klavirskih skladb — 11.00 Od pravljice do pravljice — 11.40 Lahka glasba — 12.15 Slovenske narodne pesmi — 13.10 Zeleni ste — poslušajte! — 15.30 Za naše kmetovalce — 17.15 Promenačni koncert — 18.15 Delovne in borbene pesmi — 22.20 Melodije in ritmi za lahko noč.

Ponedeljek, 7. julij:

5.00 Pester glasbeni spored — 13.00 Slavni pevci pojo opemo anije — 14.10 Od melodije do melodije — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Umetne in narodne pesmi poje moški zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 19.15 Filmska glasba — 19.40 Zabavna glasba — 20.00 Iz sodobne srbske proze — 20.20 Simfonični koncert.

Torek, 8. julij:

5.00 Pester glasbeni spored — 6.10 Gospodinjski nasveti — 12.00 Igra Orkester Radia Ljubljana — 12.40 Zabavna glasba — 14.00 Igra Vaški kvintet, pojeta Režika Koritnik in Sonja Hočevar — 14.40 Koncertni valčki — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Zabavni zvoki — 19.00 Notranje-politična oddaja — 20.00 Radijska univerza — 21.00 Iz kulturne problematike Bele Krajine.

ELEKTRONSKI MOŽGANI

Že danes opravljajo najrazličnejši elektronski instrumenti zelo zamotane dolžnosti v industriji in znanosti; znanstveniki menijo, da so ti aparati hrbtnica robotov, ki bodo v prihodnosti še bolj kot danes zamenjali delo ljudi.

Po drugi svetovni vojni so izdelali mnogo elektronskih avtomatov, ki opravljajo posle, za katere so mislili, da jim ne bo kos ne človek niti stroj; danes imajo Amerikanci v svoji industriji že več kot tisoč takih robotov — „elektronskih možgan“.

Elektronski možgani delajo n. pr. plačilne spiske za vso tovarno ali račun telefonske centrale za vse mesto. Ameriška mornarica uporablja elektronskega „krmarja“, ki usmerja pot letalonosilk in „opazuje“ smer vetra. Temu krmarju dajejo s palube preko radia celo ukaze.

Avtomatski računski stroj Standard Western Automatic Computer (poznani s kratico S. W. A. C.) lahko istočasno rešuje 150 algebrskih enačb ali pa opravi štiri milijone računskih operacij v štirih urah.

Največ pa pričakujejo znanstveniki od robota, čigar konstrukcija je izdelana po aparatu, ki je dajal v drugi svetovni vojni protiletalskemu topništvu podatke za merjenje in streljanje. Ta elektronska naprava, ki jo danes uporabljajo pri poizkusih z izstrelki brez pilota, bo postala v bodočnosti nad vse važna: vodila bo, ali pa vsaj pomagala voditi ladje, vlake na železnicah in letala na njihovih poteh, poleg tega pa bo bdela nad serijsko izdelavo v tovarnah.

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia:

Od 8. do 10. julija:
Die blauen Schwerter

Peterhof

Od 8. do 10. julija:
Unterwelt

KRIVA VRBA

5. in 6. julija:
Die grosse Kurtisane

VELIKOVEC

5. in 6. julija:
Endstation Mond

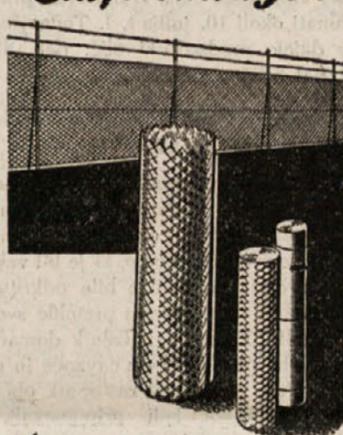
6. julija pravljicni film:
Prinzessin Aschenbrödel

7. in 8. julija:
SOS — Feuer an Bord

Sveče. Južno od Sveč je v torek zjutraj nastal v Lichtensteinovih gozdovih požar. Požar so mogli pogasiti šele proti večeru.

Rožek. V poseki gozdne uprave je izbruhnil požar, ki je verjetno nastal zaradi proč vrženega tlečega cigaretne ostanka. Ogenj je povzročil znatno škodo. Gasilno moštvo pod vodstvom gozdarja Krappingerja je plamen končno udušilo.

Einfriedungen

Drahtgeflechte

Drahtgewebe, roh und verzinkt, „Stabil“-Gitter, die neuartige Gitterfeldabfrüderung mit geschweißter Füllung und säulenloser Feldverbindung

HUTTER & SCHRANTZ

KLAGENFURT, SIRIUSSTRASSE 3
TELEFON 4646, 4647, FERNSCHREIBER 034/18

Posedli so in se menili.

„Prvi strel je tvoj, Martin!“

Pozno v noč so se razšli in vez je bila sklenjena. Martin je bil izbran za stražarja in vodnika pod pečinami.

To noč ni spal. Srce mu ni dalo miru. Zalesketalo se je na vrhovih, ko je pogledal skozi nizko okence. Gozd je sanjal jutranje sanje.

Vstal je in vzel puško. Za skalo pod steno je izginil. Izbrisal je sled ter jo zmešal kot štrečno. Kmalu je vstajala njegova podoba nad belimi robovi. Sneg je bil trda skorja, po kateri se je hitro vzpenjal. Vedel je za gošarjevo pot. Pod robom strmega grebena ga je čakal.

Dolina se je kopala v megli, zemlja je molčala. Nad snegom je plesalo sonce, da je omamljalo vid.

Po ozki stezi je prihajal gošar. Med njim in Martinom je zijala globel. Skratno je začaralo Martinu v oči. Počasi je hodil stavec, nosnice so napeto lovile veter, ki pa dihnil.

Tam pod Zeleniški Špicami se je pasla čreda. Mladi gamzi so se igrali za materami. Hudomušno so si nagajali in se škropili s snegom. Postavni samci so iskali ljubezni. Hodili so ponosno in modro. Ljubezen je bila neusmiljena.

Tja gori se je namenil gošar, stari, izkušeni gamz. Porogljivo je pogledal čredo.

Martina je zapelo. Po snegu par skokov in zopet je počenil za pečino. Žival ga ni slutila. Oči so sledile sleherni kretnji. Že se je

čreda obrnila kvišku, ko se je pojavil gošar na stezi.

Par močnih samcev se je ozrlo. Vsi so obstali. Samice so gledale in se pritaeno ter zapeljivo ozirale proti staremu izobčencu. Divje je utripalo Martinu srce.

Gošarju se je naježila brada in povsili je glavo. Sonce mu je oblivalo močni tilnik, prsa so se mu širila.

Martin se ni smel več ganiti. Napel je petelina in čakal. Oko je sodilo razdaljo.

Mlad samec, ljubljenec najlepše med samcami, se je obrnil proti gošarju. Zasmehljivo se je bližal gošar, glava mu je skoraj rila po snegu.

Ko so lesketali vsi vrhovi v ščemeči luči, sta planila. Rogovi so se zagodžili. Mladega je vžigala ljubezen, starega obuk in zasmeh. Oboževana samica je iskala pod snegom, zdaj pa zdaj je okrenila ljubko glavico.

Trdo sta se prijemala. Stari gošar se je umikal in mladi je naskakoval, pijan od veselja. Tedaj je začutil stari pod seboj trdo skalo. Z močnimi zadnjimi nogami se je uprl ter nagnil glavo. Ta hip je izbral njegov sovražnik.

Napeto sta se zopet zgrabila. V bok mu je nameril mladi sovražne roge. Kakor bi trenil, je stari naskočil, se izognil sunku, in že so se zasadili rogovi do temena nasprotniku v trebuh. Visoko se je vzpela plemenita žival, pogledala v sonce in oči so osteklenele. Zdrsela je v globino.

Ponosno je planil gošar z okrvavljenimi ro-

govji proti samici. Ples ljubezni ga je zvilil. Deviško sramežljivo se mu je umikala. On pa je zbesnel. Prskal je, da je beli sneg škropil vanjo. V sladkem pričakovanju ga je vabila s seboj. Čreda se je plašno umikala višje.

Martinu je zastalo srce. Sredi mameče beline se je dvoje bitij borilo za slast pozabljenja, za uteho vročega srca.

Približala sta se skali, za katero je prežala Martinova puška. Gošar je bil slep za svet. Zadnje noge so mu drhtele od strasti.

Martin je prislonil. Skok na levo, gošar se je razgalil. Bliskale so se mu oči, iz nosnic mu je pršelo. Kakor bi že slutil. Sredi snega je obstal in sunkoma dvignil glavo. Toda smrt je bila nevidna. Izza skale se je posvetilo, planil je kvišku ter obležal pred samico. Jezik mu je visel iz gobca, kakor bi lizal sneg.

Samica ga niti pogledala ni. S silnimi skoki se je pognala v globino, kamor so bežali drugi.

Stari gošar je ležal nepremično. V srditih očeh so lesketali sončni žarki, kakor da ni še — ugasnila ljubezen. Pod njim je krvavel sneg.

Martin je čakal. V bližini ni bilo nikogar. Spustil se je po snegu do sedla. Celec ga je dobro držal. Pokleknil je in mu obrnil glavo.

„Dve leti sva se gledala, moj stari.“ Klečal je sredi belega snega, nad katerim je plavalo sonce. „Teško mi je zate, pogrešal te bom.“ Bilo mu je hudo kakor bi bil ustrelil dragega znanca. „Če bi se srečala tam spodaj, bi se ti

nič žalega ne zgodilo. Tu gori ne pozna srce usmiljenja.“

Ni se mogel ločiti od njega. Stal je pred njim, uprt na puško, ter mu še dolgo zrl v mrtve oči.

„Zvečer te vzamem s seboj.“ Zavlekel ga je daleč stran od kraja smrti ter ga na visokem, varnem mestu zakopal v sneg.

Nato je vzel puško in krenil čez snežno odejo. Pod nogami je čutil, da je sneg že odjenjal. Vedno hitreje se je izpreminjal v belo čorbo, globlje in globlje se mu je udaralo. Hodil je po nevarnem grebenu, daleč je padala senca za njim. Živo bitje ni dihnilo na beli odeji, ne pod sinjim nebom. Spustil se je pod greben, kjer je poiskal tiho mesto pod golimi, navpičnimi skalami.

Pod krčevitimi grebeni nasprotnih sten se je usipalo po pobočju. Kmalu je zagrmelo v gori in beli plaz je zajemal krog sebe.

Martin je zaverovano strmел v mogočno krohotanje velikanov. V prepadih je vrelo. Nad dolino se je vlačila prozorna megla. V ozračju je daleč naokoli pršel zlati prah.

Sedel je sredi pošastnega rjojenja, prihajajočega iz kotlov. Večje oko je iskalo gamzov. Zagledal jih je. V smrtni nevarnosti so plavali preko snežišča. Zadaj in spredaj pred njimi oblaki sneženega prahu in pokončanje vsega prahu in pokončanje vsega živega. Martin je zamižal. Ko je odprl oči, se je zasmehal. Skakali so preko strme pečine in izginjali v varni tokavi.

(Dalje)